

DE GEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

Gwendolyn Rutten & Ann Brusseel

VROUWEN AAN HET WOORD

Vrouw maar half zoveel waard als man

SOUDEH RAD OVER VROUWENRECHTEN IN IRAN

VAN DE REDACTIE	3
PLAKKAAT	4
Feministische lente	
ACTUA	
Het belang van Prigogine	5
>>>> De school van je leven	7
Een vrouw is maar half zoveel waard als een man	10
ONBEKENDE GEUS	
>>>> Opvang vzw	13
COLUMN	
't Is goed in 't eigen hert te kijken	17
VRAAGSTUK	
Vrouwen aan het woord	18
In gesprek met Gwendolyn Rutten en Ann Brusseel	
POËSTILLE	
Maria, mei, magie	23
DE STEEN IN DE KIKKERPOEL	
Is prostitutie verbieden zinvol?	24
FORUM	
Wie zichzelf verdeelt wordt overheerst!	26
IN MEMORIAM	
Gilbert Temmerman	26
CULTUUR	
Kunst en feminisme	27
PODIUM	
Marianne Faithfull met 'De Zeven Hoofdzonden' in Gent	30
FILM	
Was getekend ... vrouw	32
Et maintenant, on va où?	33
Die Friseuse	
BOEKENREVUE	
Niet voor de winst. Martha Nussbaum	34
CODA	
>>>> Marilyn Monroe leest James Joyce, echt!	36
NIEUWSBRIEF	37
COLOFON	47

Beste lezer,

Zoals u ongetwijfeld al aan onze cover gemerkt heeft, is dit een ietwat speciale editie van de Geus. Geen themanummer, maar toch een Geus (of moet ik zeggen: Geuzin?) die volledig in het teken staat van de vrouw. Al onze artikels zijn ofwel door vrouwen geschreven, ofwel hebben ze de vrouw als centraal thema. Een idee van onze vrouwelijke redactieleden, naar aanleiding van de internationale vrouwendag op 8 maart.

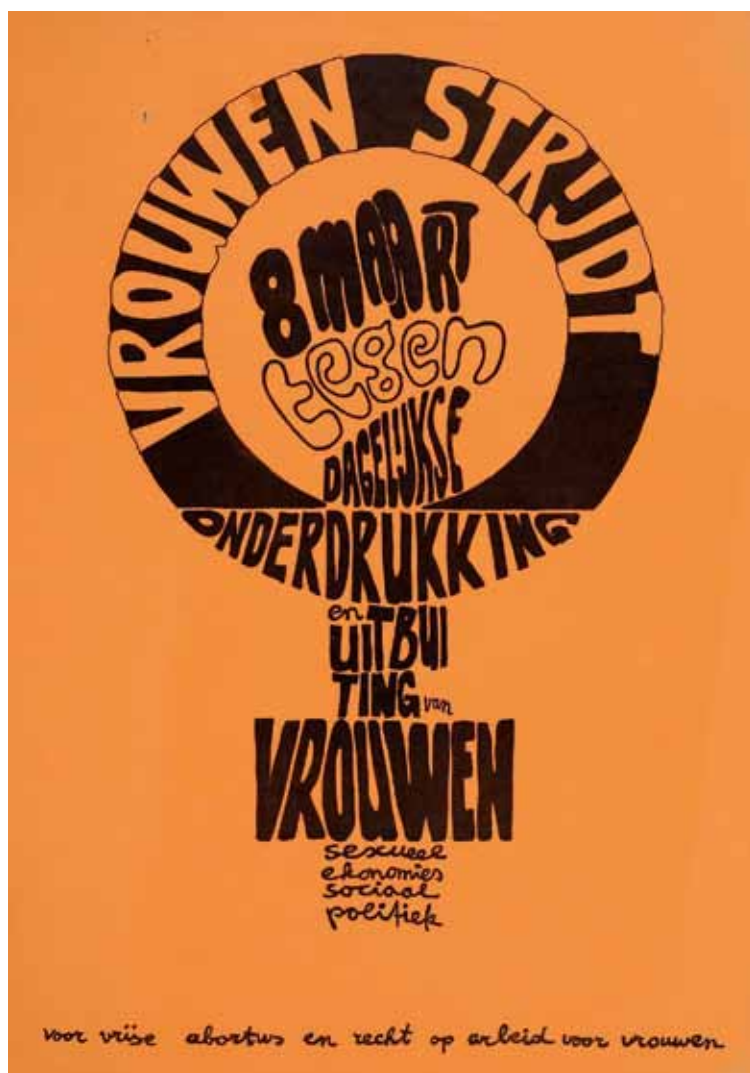
Betekent dit dat de mannen volgende keer ook recht hebben op hun 'mannenGeus'? Nou, nee. Begrijp ons niet verkeerd, maar mannen en vrouwen hebben nu eenmaal zeer verschillende ervaringen; het is een feit dat vrouwen en meisjes vaak worden geconfronteerd met op geslacht gebaseerde discriminatie, die ervoor zorgt dat ze een veel hoger risico lopen op armoede, geweld, ziekte en ontoereikende educatie. Extra kwetsbare groepen verdienen nu eenmaal extra aandacht.

Eén blik op de website van Amnesty International of de VN en de moed zinkt ons diep in de schoenen. Wereldwijd krijgen zes van de tien vrouwen ooit in hun leven te maken met fysiek en/of seksueel geweld, verkrachting binnen het huwelijk wordt nog in minstens 53 landen niet als misdrijf erkend, per jaar worden er naar schatting 2 miljoen meisjes besneden, in Oost-Congo wordt 60% van de vrouwen slachtoffer van een groepsverkrachting ... Seksueel en fysiek geweld tegen vrouwen en meisjes is echter een symptoom van een dieperliggend probleem: het komt voort uit fundamentele, wereldwijde genderongelijkheid.

Hoe is het bij ons gesteld met die genderongelijkheid? De loonkloof is in ieder geval een realiteit: als we de totale loonmassa van Belgische vrouwen vergelijken met die van mannen, dan wijzen de meest recente cijfers op een verschil van 23,5 procent. Zes van de twintig bedrijven uit de BEL 20 hebben geen enkele vrouw in hun raad van bestuur. Hoewel de politieke participatie van vrouwen gestaag stijgt, is – ondanks de quotawetten – pariteit op geen enkel niveau bereikt. Vrouwen besteden nog steeds een gemiddelde van bijna acht uur per week méér aan het huishouden dan mannen: de zogenaamde *second shift*. Moeten we nog doorgaan?

Zoals Lien Verpoest, coördinator van de werkgroep vrouw en universiteit van de KU Leuven, in een opiniestuk in De Morgen schreef: 'pas als gelijke kansen voor mannen en vrouwen mentaal de norm wordt, zal het ook feitelijk de norm kunnen worden.' Tot het zover is, kunnen wel door-dachte overheidsmaatregelen, zoals quota, helpen om een scheefgegroeide situatie te corrigeren. Vallen de ideeën van Joelle Milquet, onze minister van gelijke kansen, in die categorie? Over die vraag zouden we graag de discussie willen openen.

Zij stelt voor om een specifieke sanctie voor seksistische

© Aletta, Instituut voor Vrouwengeschiedenis, Amsterdam.

daden of uitlatingen in de strafwet te laten opnemen. Op zich geen slecht idee, al kan je ook de overbodigheid van zo'n voorstel beargumenteren. De 'aanranding van de eer of de goede naam van een persoon' is immers al strafbaar, zeker als blijkt dat zo'n 'aanranding' gebaseerd is op, onder andere: het ras, de afkomst ... of het geslacht van die persoon (artikels 453 en 453bis van het strafwetboek). Minister Milquet wil echter ook de 'stereotypering van mannen en vrouwen' strafbaar stellen: dus ook, bijvoorbeeld, de schaarsgeklede *babes* op het autosalon. Wat moeten we daarvan denken? Een vorm van censuur? Van overheidswege opgelegde kledingvoorschriften?

Kunnen we er niet beter voor zorgen dat er naast die stereotype beelden genoeg tegenvoorbeelden worden aangeboden? Voorbeelden van waardige, kritisch denkende en onafhankelijke vrouwen? In ieder geval, aan voorbeelden van zo'n vrouwen alvast geen gebrek in deze Geus. Joumana Haddad, Soudeh Rad, Gwendolyn Rutten, Ann Brusseel, Marianne Faithfull, Martha Nussbaum ... u leest er meer over in onze artikels. Zo is ons 'vrouwennummer' toch ook een feestnummer geworden: een eerbetoon aan sterke vrouwen.

Annette De Vos en Thomas Lemmens

Feministische lente

‘Echt een vrouw met ballen aan d'r lijf.’

Immer goedvallend complimentje. Maar lóópt dat wel lekker, vraag ik me telkens af. Wringt dat stel tussen je benen niet vreselijk tegen, terwijl je op stiletto's door de stad wiegelt? Het is een uitdrukking als een andere, weet ik wel, maar wat ik er jammer aan vind, is de eenrichtingsbeeldspraak. Heb je ooit al waarderend horen opklinken: ‘Hola! Is dat even een man met een stevig paar eierstokken!’, om een man te complimenteren met zijn vrouwelijke aanleg?

Vrouwelijke aanleg? Vrouwelijkheid, mannelijkheid. *What's in a word?* Een onderverdeling die je in lectuur vaak tegenkomt: emotionaliteit, kwaliteit, zorg, duurzaamheid ressorteren onder vrouwelijkheid, terwijl rationaliteit, kwantiteit, economisch rendement onder mannelijkheid vallen.

Het westers feminisme heeft vrouwen terecht geleerd zich die ‘mannelijke’ eigenschappen meer eigen te maken. Ik begrijp echter niet waarom het vrouwen óók niet heeft geleerd zich te laten respecteren voor taken waarin ze al millennia

Joumana Haddad

lang bedreven zijn: zorgtaken, gezonde voeding, gezelligheid, creatieve ambachten (de technieken van het pottenbakken, vlechten en weven zijn allemaal ontwikkeld door vrouwen). Wie verzuimt daarvoor respect af te dwingen, bewijst in mijn ogen lippendienst aan het patriarchaat. Staat hanig dan beter dan kippig? Is de defeminisering van vrouwen niet de ultieme overwinning van het patriarchaat?

Pleit ik dan voor een matriarchaat? Nee, dank je wel! Ik droom van een egalitariaat, met een evenwicht tussen mannelijkheid en vrouwelijkheid, tussen het emotionele en rationale. Egalitaire gemeenschappen hebben bestaan, de pre-Sumerische culturen langs Tigris en Eufraat bijvoorbeeld. Adams patriarchale oprispingen – zo hij er al had – pakten niet bij Eva, daar zijn aperte archeologische en historische bewijzen voor.

Evenwicht in mannelijkheid en vrouwelijkheid, zowel in het professionele leven als privé, is ook in een moderne maatschappij te bereiken. Zowel voor mannen als vrouwen, en

het zal niemand windeieren leggen. Enkele inloepoefeningen.

- Meer respect voor ‘vrouwelijkheid’ hoeft niet in ronkende complimentjes, liever in klinkende munt: ‘vrouwelijke’ beroepen verdienen een evenwaardig loon als ‘mannelijke’ beroepen. Begrijp me niet verkeerd, meisjes die voor burgerlijk ingenieur studeren of voor kernfysicus gaan, vind ik super, maar laat ons ook eerlijk zijn: de spontane professionele voorkeur van veel vrouwen ligt daar niet.

- Respect afdwingen begint thuis. Het is nooit eenvoudig om je als individu uit het maatschappelijke korset te wurmen, maar van voet bij stuk te houden is er nog nooit iemand doodgegaan. Alle statistieken wijzen uit: vrouwen nemen nog steeds het grootste deel van het huishouden en de opvoeding op zich. Willen beide partners voluit gaan in hun job, dan is het ontdebellen van de huishoudtaken een noodzakelijke voorwaarde.

Dus, de hak erin, in die traditionele rolpatronen. Het kan je levenslange donderblikken van je schoonmoeder en een heftig relatieleven opleveren, maar dat houdt de spanning erin, moet je maar denken. En geloof me: de aanhouder wint! Pakt je lief de biezen, dat was hij ‘je lief’ niet. Wanneer een van de partners toch *full-time* wil huishouden, kan pensioensparen de economische afhankelijkheid ondervangen.

- Waarom schikken vrouwen zich zo makkelijk? Kan het te maken hebben met pitbullfobie? Veel vrouwen denken dat, als ze eens lelijk van zich afbijten, en de wind draait, hun gezicht voor altijd zo zal blijven staan. Dat is dus niet zo! (Skepp zal dat bevestigen.) Als mannen reageren dat zij zich toch niet zo aanstellen: natuurlijk niet! Zij hebben vijf millennia voorsprong in ‘het-voor-het-zeggen-hebben’. En als mensen je een *bitch* of hysterica noemen, smul ervan: je bent op de goede weg. Je zal er nog achter komen dat iedereen je in stilte bewondert om je pitbull-lef.

Een cocktail van pitbull-lef én vrouwelijkheid zorgt voor een energie waarmee ze op Cape Canaveral raketten naar Mars en Venus afschieten. Zo’n perfect gemixte cocktail heet bijvoorbeeld Joumana Haddad. Haar boek *Hoe ik Sheherazade heb vermoord* is een literair kerosineshot vol *girlpower*.

Ik kan me trouwens niet van de indruk ontdoen dat het de Arabische en Perzische vrouwen zijn die de glans van het feminisme weer oppoetsen. Een vrouwelijke, sensuele glans.

Joumana Haddad, Soudeh Rad, Sophie Bessis, Nahed Selim, Maryam Namazie, Djemila Benhabib, en alle anderen: we kijken vol spanning uit welke geesten jullie nog uit de fles loslaten!

Katrien Van Hecke

Het belang van Prigogine

Iedereen heeft ooit al eens gehoord van Ilya Prigogine, sommigen herinneren zich nog dat hij de Nobelprijs voor Scheikunde won, maar weinigen kennen de echte betekenis van zijn ontdekkingen. Albert Comhaire haalt hem uit de vergetelheid en doet een poging om u, lezer, kennis te laten maken met zijn betekenis en werk. In een driedelige serie legt hij in heldere taal uit waar Prigogine voor staat en vooral, waarom hij van groot belang is voor het vrijzinnige gedachtegoed. Ere wie ere toekomt!

Deel 3: Prigogine als humanist

Wie La Nouvelle Alliance heeft gelezen, begrijpt waarom het Humanistisch Verbond de scheikundige én filosoof Ilya Prigogine, Nobelprijswinnaar Scheikunde 1977, destijds uitnodigde om een lezing te geven op hun Eerste Vrijzinnige Conferentie (21-06-1992). Prigogine was een echte humanist. Dat kwam duidelijk tot uiting, onder meer in zijn interviews. Prigogine is in 2003 overleden, maar zijn opvattingen blijven inspireren.

VISIE OP WETENSCHAP

Prigogines humanistische instelling blijkt duidelijk uit zijn visie op wetenschap: 'De natuurwetten moeten volgens mij niet in zekerheden worden geformuleerd, maar in mogelijkheden, in waarschijnlijkheden. De natuur wordt dan iets dat mogelijkheden biedt - maar er is niet vooraf bepaald welke mogelijkheid zich uiteindelijk zal realiseren. Dat zien we ook in onze eigen menselijke ervaring. De slag van Waterloo had in de een of de andere richting kunnen aflopen. Er is geen natuurwet die de oplossing biedt.'

'Of om het anders te zeggen: er zijn twee ervaringen bij de mens belangrijk. Er is de ervaring van de herhaling: de zon die opkomt, de getijden, het repetitieve. Daarop zijn de mecha-

nische wetten gebaseerd. Maar er is ook de creativiteit bij de mens, en die ervaren we elke dag. Kijkt u even naar al die neolithische beelden hier, en die komen van overal: uit China, Mexico, India, ... Wat een explosie van creativiteit over heel de wereld!'

‘Toegenomen ongelijkheid
leidt tot meer geweld’
Ilya Prigogine

'Uiteindelijk zouden de natuurwetten moeten corresponderen met ál onze ervaringen, die van het repetitieve én die van het creatieve.'¹ Merk op: Prigogine waardeerde beide aspecten van de menselijke ervaring!

FEITEN EN TOEKOMSTVISIE

Omdat Nobelprijswinnaars uitzonderlijk intelligente mensen zijn, wordt hen vaak gevraagd hun mening te geven in verband met actuele vraagstukken. De RTBF deed dit in een uitzending van de reeks *Babel* in 1991. Dit interview werd geregeld afgewisseld met beelden van wetenschappelijke proeven en getuigenissen van vooraanstaande geleerden, wat een uitermate boeiend eindresultaat ople-

verde. *Chapeau* voor de RTBF!

De interviewers confronteerden Prigogine met korte uittreksels van harde reportages over internationale politieke conflicten, geweld in de grootsteden, de armoede in de derde wereld, enzovoorts. Men vroeg hem of hij het eens was met de stelling dat de twintigste eeuw pas in 1914 begon. Hij meende van niet.

Prigogine stelde in plaats daarvan het jaar 1945 voorop, omdat toen een universaliserende beweging op gang kwam: een eerherstel van verschillende beschavingen en een grotere internationale solidariteit. Tot 1945, zo stelde hij, overheersten de ideologieën van de negentiende eeuw, gekenmerkt door fragmentatie: vormen van nationalisme, kolonialisme, ongelijkheid tussen landen en tussen gezinnen, een incorrecte verdeling van de rijkdommen, een demografie die niet aangepast is aan de plaatselijke situatie.

Op de beelden die men hem toonde van manifestaties en gewelddadige conflicten op straat, zei Prigogine dat mensen de geschiedenis niet passief willen ondergaan, maar voor participatie opkomen. Toegenomen ongelijk-

Ilya Prigogine. Zijn 'utopie voor morgen' bestond uit de wens dat de talenten van alle kinderen zouden kunnen openbloeien.

heid leidt tot meer geweld.

Dergelijke problemen hoeven overigens niet onopgelost te blijven. Verandering is mogelijk, zo meende en beargumenteerde hij. In dit verband toonde Prigogine zich enthousiast over de Europese eenmaking, meer bepaald over de groeiende samenwerking, de wederzijdse hulp en de sociale en humanistische doelstellingen.

Dankzij deze onderlinge samenwerking op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, kon Europa zijn achterstand inhalen en op ongeveer dezelfde hoogte komen als de Verenigde Staten. Europa's sterke punten waren volgens hem de CERN, het Europees onderzoek inzake energie in het algemeen, de moleculaire biologie en de studie van niet-lineaire fenomenen. Kortom: eenmaking als tegengestelde van fragmentatie. Maar, opgepast, Europa is een kwetsbaar project, voegde hij eraan toe.

Ook de verbeterde situatie van kinderen sinds 1945 verheugde Prigogine. Volgens hem waren er, op dat moment, meer gelukkige kinderen dan ooit tevoren. Ze kunnen naar school gaan en ... naar muziek luisteren (hij wou zelf eigenlijk pianist worden). Zijn 'utopie voor morgen' bestond dan ook uit de wens dat de talenten van alle kinderen zouden kunnen openbloeien.

SPECIFIEKE VOORSTELLEN VAN DE WETENSCHAPPER PRIGOGINE

Prigogine merkte op dat verscheidene

wetenschappelijke disciplines die betrekking hebben op mens en samenleving, pas onlangs waren ontstaan en er flink op vooruit gingen. De studie van de informatie, bijvoorbeeld. Dit stemde hem optimistisch, maar hij toonde zich wel ongerust over het gebrek aan belangstelling voor wetenschap bij jongeren. Daarbij ging het hem niet om een belangstelling die gericht is op meer geld verdienen via de wetenschap, maar om de wetenschap als middel om het universum te begrijpen. Wie op geld uit is, kan beter bedrijfsbeheer studeren, vond Prigogine.

Hij maakte zich dan ook zorgen over het negatieve imago van de wetenschap. Wetenschap is er óók om problemen als milieuvervuiling en de vruchtbaarheid van de aarde aan te pakken. De Sahara en Gobi mogen geen onvruchtbare woestijnen blijven (door het opvangen van zonne-energie in verscheidene woestijnen is er reeds een stap gezet in die richting, AC).

Maar er stellen zich op dit vlak wel twee problemen. Ten eerste: het maken van voorspellingen over labiele systemen, zoals de ecologische, met de invloed van de menselijke activiteit als bijkomende, verzwarende factor. Ten tweede: het gefragmenteerde van de menselijke activiteiten, bijvoorbeeld de economie tegenover de ecologie. Die fragmentatie moeten we zien te overstijgen.

DE TIJDSPIJL

Prigogine was zijn leven lang gefascineerd door het fenomeen tijd. De klassieke mechanica erkende alleen de tijd van objecten en trajecten: de slinger, de bewegingen van de hemellichamen ... Maar er is ook een tweede tijd, verbonden met [*lié à*] relaties, correlaties en interacties. Die vormen de tijdspijl, want de tijd heeft een richting. Bovendien is de tijd volgens Prigogine creatief. Het is door de interactie van atomen dat grotere gehele ontstaan. Dat geldt ook voor mensen: we bestaan enerzijds uit onsterfelijke atomen en verenigen ons anderzijds in steeds grotere gehele

en organisaties. Ook landen doen dat. Het structurerende aspect van de tijdspijl manifesteert zich dus ook in de samenleving. Ontmoetingen en communicatie maken de geschiedenis. Nog een reden voor optimisme.

Nu we het toch hebben over Prigogine's wetenschappelijke inzichten: het is interessant om vast te stellen dat met de ontdekking van het zelforganiserende vermogen van de materie – een immanente eigenschap – Prigogine alvast een brug heeft geslagen naar het specifieke denken van het verre India. Immers: 'immanentie is veel belangrijker als basis- en funderend begrip in de hele, radicaal Indische theologie', aldus expert terzake Aghananda Bharati².

EEN BESLUIT

Ik denk dat de vooraanstaande kernfysicus en wiskundige, prof. dr. George Sudarshan (University of Texas, Austin) gelijk had, toen hij zei dat naar zijn mening het algemene karakter en het grote belang van het werk van Prigogine slechts in de loop der tijd zal blijken. Sudarshan waagde zich aan een vergelijking met Charles Darwin. Ook toen, onmiddellijk na de publicatie van *On the origin of species by means of natural selection*, beseftte men niet dat dit werk een revolutie inhield. Niet alleen in de biologie, maar ook in de manier waarop we naar de taal, de maatschappij, het hele universum kijken. Sudarshan besloot zijn getuigenis met de volgende woorden: 'Zijn werk zal er nog staan, lang nadat wij allen hier niet meer zullen zijn.'

Albert Comhaire

Referentie:

Ilya Prigogine en Isabelle Stengers, *La Nouvelle Alliance*, Editions Gallimard, 1979.

Noten:

1. De Financieel-Economische Tijd, 17 mei 1979.
2. Aghananda Bharati, *Tantric Traditions*, Hindustan Publishing Corporation, 1993.

ALAIN DE BOTTON

De school van je leven

Naar een praktisch vrijzinnig-humanisme

Alain de Botton zorgt met zijn nieuwe boek, *Religie voor Atheïsten*, voor flink wat ophef in vrijzinnige kringen. Godsdiensten waarderen omwille van hun methodologie? Het christendom achterna met een atheïstische *ersatz*religie? Marieke Höfte, voorzitter van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging, nuanceert en probeert de Bottons project *The School of Life* naar zijn echte waarde te schatten.

In zijn bespreking van *Religie voor atheïsten* in het Vrije Woord¹, vergelijkt Björn Siffer de Botton met een vals zingende Helmut Lotti die op een populariserende manier filosofie van de gewone man brengt. Wat Björn vooral tegensteekt bij de Botton is de veronderstelling dat we inzichten in de zwakheden van de mens en hoe daarmee om te gaan, vooral te danken zouden hebben aan het christendom. Uiteraard is Björn het met deze veronderstelling niet eens.

The Cloakroom. In deze ruimte vinden de bibliotherapeutische sessies plaats. Bij bibliotherapie probeert een therapeut, na een gesprek over je 'leesleven', te helpen om de juiste boeken te vinden. Interessant voor mensen die niet meer weten wat te lezen, in een tijdperk waarin er om de 30 seconden een boek verschijnt. © The School of Life

A voyage in epicuriosity. Een workshop rond voedsel in The School of Life.
© The School of Life

Maar is dat terecht? Is de Botton een protagonist van de stelling dat atheïsten er niet in slagen een deftig surrogaat te verzinnen voor het ter ziele gegane christendom? Is dit de kern van zijn betoog? Beweert hij dat alleen het christendom een patent heeft op mededogen voor de zwakheid van de mens? Ik denk het niet.

Ik begrijp de bezorgdheid, maar zie ook het gemak waarmee je een dergelijk discours met enkele welgemikte citaten en verwijzingen richting prullenmand stuurt

Wat bij Alain de Botton zo interessant is, draait niet rond de vraag naar de historische correctheid van de bewering dat alleen het christendom iets te vertellen heeft over de menselijke zwakheden – uiteraard vertellen de oude Grieken en de verlichtingsfilosofen daar ook zinnige dingen over – maar heeft alles te maken met de manier waarop hij het christendom en in mindere mate ook het jodendom, boeddhisme en hindoeïsme bekijkt.

Hij stelt zich daarbij een heel perti-

nente vraag: kunnen we iets leren van religies zonder gelovig te moeten zijn? Wat maakt religies zo aantrekkelijk voor de meerderheid van de mensen? En waar schieten we in dit verband tekort in onze seculiere, westerse wereld? Dergelijke onderwerpen doen in vrijzinnige kringen al snel veel belletjes van argwaan rinkelen. Ze zien het al gauw als een 'tjevenstreek' om godsdienstige premissen het vrijzinnige discours binnen te loodsen. Ik begrijp die bezorgdheid wel, maar ik zie ook het gemak waarmee je een dergelijk discours met enkele welgemikte citaten en verwijzingen richting prullenmand stuurt.

Toch wil ik er even bij stilstaan. Omdat religie wereldwijd een belangrijk fenomeen is. Omdat er staten op gebouwd zijn. Omdat het leven van miljarden mensen erdoor geregeld en beheerst wordt. Als vrijzinnige kan je dan wel zeggen dat dat allemaal onzin is, maar hier spreekt de macht van het getal. Wij, vrijzinnig humanisten, maken immers maar een heel klein percentje uit van het grote aanbod aan levensbeschouwingen die gebaseerd zijn op religieuze dogma's of geopenbaarde wijsheden.

Het kan geen kwaad om, zoals Alain de Botton doet, te onderzoeken wat

de parameters zijn van het succes van religie. Dit onderzoek lijkt me een nuttige aanvulling bij antropologisch, evolutionair en neurologisch onderzoek naar het ontstaan van religies en de werking van ons brein.

ANTWOORDEN OP ALLEDAGSE PROBLEMEN

Alain de Botton wil filosofisch-wetenschappelijke inzichten praktisch bruikbaar maken voor de 'gewone' man. Hij gaat daarbij uit van de empirische vaststelling dat ons geheugen nogal gebrekkig werkt. Het inspirerende aan de Botton is dat hij de 'trukendoos' van de religies – liturgische handelingen, rituelen, vaste feestdagen – wil vatten en toepassen op seculiere inzichten uit filosofie en wetenschap.

Dergelijke onderwerpen doen in vrijzinnige kringen al snel veel belletjes van argwaan rinkelen. Ze zien het al gauw als een tjevenstreek

De clou van rituelen en vaste kalenders is: herhaling, herhaling en nog eens herhaling. Zo werkt immers ook ons geheugen. Slechts door herhaling slagen we erin om zaken via ons kortetermijngeheugen op te slaan in ons langetermijngeheugen. Geritualiseerde, op herhaling gebaseerde bijeenkomsten herinneren ons aan *good practices* die we in de *ratrace* van ons dagelijks leven vergeten of waarvoor we geen tijd hebben.

De Botton schrijft over een praktisch humanisme dat gebaseerd is op wetenschappelijke en filosofische inzichten die hij toegankelijk wil maken voor de 'gewone' mens. In tegenstelling tot de traditionele ex-cathedra-benadering van dergelijke materie in academische milieus pleit hij voor een aanpak die levendig is, interactief, en op de dagelijkse ervaring berust. In zo'n werkwijze is er ook aandacht voor prettige omgangsvormen en instructies om beter om te gaan met onze *condition humaine*.

Het lijkt een boutade dat, met uitzondering van enkele vrijgestelde intellectuelen en/of academici, de meeste 'gewone' mensen geen tijd hebben om subtiele analyses te maken en diepe inhouden te zoeken, hoewel er zeker enkelingen tussen zitten die het als hobby doen (bij vrijzinnigen zie je ze wel vaker). Dat die gewone mensen met levensvragen zitten is evenwel empirisch aan te tonen. Vragen rond geluk, relaties, werk en gezin, opvoeding, maar ook emoties zoals verdriet, schaamte en radeloosheid waar ze niet altijd mee uit de weg kunnen. Het is precies over dit soort vragen en emoties dat Alain de Botton het heeft en waarop hij antwoorden zoekt. Gemakkelijke antwoorden, bruikbaar voor huis-, tuin- en keukenproblemen. Problemen van alledag.

Wetenschap en filosofie geven antwoorden, maar omdat die niet meteen bruikbaar zijn voor de 'gewone man' organiseert de Botton een *School of Life*. In cursussen van drie uur worden er antwoorden gegeven op vragen zoals: 'Wat is liefde?', 'Moet ik mijn vrouw trouw blijven?', 'Hoe moet ik omgaan met die vervelende baas van me?', enzovoorts. Die antwoorden komen zoals gezegd uit filosofie en wetenschap, verpakt in verteerbare brokken en klaar voor praktisch gebruik.

Daarnaast speelt Alain de Botton leentjebuurt bij kerkgemeenschappen. Hij bekijkt rituelen, plechtigheden, feestdagen, heiligenbeelden, gebeden, handelingen en tradities met het oog van een sociaal antropoloog, ontdaan van hun sacrale en godsdienstige betekenis. Wat doen deze zaken met gewone mensen? Hoe spelen ze een rol in hun leven?

Zo komen we tot een vaststelling die ontvullend is voor atheïsten en vrijzinnigen: de mens is ondanks zijn ratio ook nog steeds een emotioneel, intuïtief en door instincten gedreven wezen, met eigenschappen die leiden tot zijn eigen ondergang als je ze niet corrigeert. Zoals Diderot reeds vaststelde, is de mens zwak en kwetsbaar. Ik wil alles wel rationeel bekijken maar het doet toch verdomd veel pijn

als mijn lief me bedriegt.

Wat zegt de Botton? Organiseer bijeenkomsten in een speciaal restaurant, waar mensen samen eten die elkaar niet hoeven te kennen, maar waar de sfeer zo is dat iedereen kan spreken over wat hem of haar bezighoudt. Verwijzingen naar sociale status zijn taboe. In dit soort 'agape'-restaurants worden mensen opgevangen die verloren lopen. Ze krijgen er een luisterend oor van zielsverwanten aangeboden. Dat is een ander concept dan het uitgebreide tafelgedrag van seculiere zakenmensen en politici. Of een etentje onder vrienden.

OP VRIJ ONDERZOEK GEBASEERDE INSPIRATIE

In zijn bovenvermelde boekbespreking vraagt Björn Siffer zich ook enigszins schamper af wat de Botton bedoelt met het woordje 'ziel'. In het Engels klinkt dat beter: *soul*. *Soulmate*. Ziel, zielsverwantheid of *soulmating* is het vermogen om met iets of iemand een diepgaande verbondenheid te voelen. Een verbondenheid die berust op empathie, het seculier meer aanvaardbare begrip, dat volgens hersenonderzoekers tot stand komt door de aanwezigheid van spiegelneuronen in ons brein. Dankzij spiegelneuronen kunnen we ons inleven in een ander, voelen wat een ander voelt.

Het interessante is dat deze benadering werkt. En een jong publiek aantrekt

In onze dagdagelijkse *ratrace* is er weinig gelegenheid om empathisch te zijn. Alain de Botton houdt een pleidooi om ruimtes te scheppen waarin dat wél mogelijk is. Ook hier kijkt hij naar religieuze gemeenschappen omdat die een zeer lange traditie hebben van omgaan met menselijke ellende, maar ook met vreugde.

Die gemeenschappen bieden in vaste rituelen, herdenkingsmomenten en handelingen steun en ruggengraat aan mensen die troost of begrip kunnen gebruiken, en door hun repetitief karakter herinneren ze de mens aan

zijn bestaan (herinner u het zwakke geheugen van de mens). Dit speelt zich niet af op het rationele vlak maar grijpt in op diepere lagen van ons brein, die maken dat we al dan niet ergens goesting in hebben, ons leven met plezier leven, enthousiast zijn of wanhopig een uitweg zoeken uit ons lijden. Hierover gaat het bij de Botton, en hij inspireert.

Een inspiratie die niet op dogma's is gebaseerd maar op vrij onderzoek, waarbij hij rekening houdt met onze *condition humaine* en ons gebrekkige geheugen. Zijn onderzoek naar de methodologie van religies om belangrijk geachte inzichten, wijsheden of boodschappen te communiceren kan ook voor atheïsten en vrijzinnig humanisten inspirerend werken. Hij past zijn inzichten in de praktijk toe via workshops in de *School of Life* en door middel van wekelijkse sermoenen (compleet met gezang) waarin inzichten van interessante filosofen, poëten en schrijvers over de 'dingen des levens' met een enthousiast publiek gedeeld worden.

Het interessante is dat deze benadering lijkt te werken. En een jong publiek aantrekt. Precies waar we hier in België, binnen de georganiseerde vrijzinnigheid, zo'n behoefte aan hebben.

Marieke Höfte

Referenties:

Alain de Botton, *Religie voor Atheïsten. Een heidense gebruikersgids*, Atlas, 2011.

Voetnoten:

1. Het Vrije Woord, JG 57, nr.1 (november-december 2011, januari 2012), p. 35.

Ingang van het 'schoolgebouw'. © The School of Life

Een vrouw is maar half zoveel waard als een man

Soudeh Rad leerde u kennen in de Geus van november 2011. In Iran geboren en traditioneel opgevoed, verliet ze haar geboorteland wegens de moeilijke leef- en werkomstandigheden. Sindsdien woont en werkt ze in Parijs. In dit nummer beschrijft ze de penibele situatie van de vrouw in Iran, en de moeizame maar dappere strijd van Iraanse vrouwen voor gelijke rechten.

DE ISLAMITISCHE UTOPIE

In 1979 heeft de islamitische revolutie onder leiding van ayatollah Khomeini de dictatuur van de Sjah omvergeworpen.

Aan deze revolutie hebben verschillende politieke stromingen en ideologieën deelgenomen: marxisten, islamisten en derdewereldactivisten. Uiteindelijk heeft de 'islamitische utopie' het gehaald en is de macht toevertrouwd aan Khomeini, hoewel die in zijn speech van Neauphle-le-Château had aangegeven dat hij zou afzien van de politieke macht bij een terugkeer naar Iran¹.

Die droom van een islamitische, democratische maatschappij heeft het Iraanse volk ertoe aangezet om ja te zeggen aan de islamitische republiek. Men wist nochtans dat ayatollah Khomeini al op de vooravond van 8 maart 1979 had aangekondigd dat voortaan de islamitische kledijvoorschriften gerespecteerd dienden te worden ...

Kort na de revolutie zag men dan ook herhaaldelijk massaal veel vrouwen manifesteren in de straten van Teheran. Onder het scanderen van slogans

als 'Wij hebben geen revolutie gevoerd om een regressie te krijgen!', eisten zij een nieuwe wet op kledijvoorschriften voor vrouwen.

DE KLEREN MAKEN DE MAN. EN WAT MET DE VROUW?

Na de stichting van de islamitische republiek werden de kledijvoorschriften nóg strenger en werd het dragen van de sluier op Iraans grondgebied verplicht voor alle vrouwen, ongeacht hun nationaliteit of overtuiging, zonder ook maar enige rekening te houden met hun mening of wensen.

Er bestaat een groot verschil tussen de wetten en wat er zich echt afspeelt in de Iraanse samenleving

Werkelijk alle vrouwen leven onder het juk van deze wet, die het fundamentele recht op vrije keuze van kledij flagrant met de voeten treedt. Kleine meisjes moeten als ze 7 jaar geworden zijn hun hoofd bedekken om naar school te gaan.

Buitenlandse vrouwen van eender welke godsdienst of overtuiging – atheïstisch of niet, praktiserend of niet – worden door de Iraanse wet gedwongen om kledijvoorschriften te respecteren die door de sharia opgelegd zijn. Vrouwen die deze islamitische voorschriften vrijwillig en uit religieuze overtuiging aannemen, zien zich evenzeer voor regels gesteld die hen niet bevallen. Ook hún keuze-recht is aan de kant geschoven in deze wetten.

FUNDAMENTELE BURGERRECHTEN, OOK VOOR VROUWEN?

De rechtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen in Iran is in wetteksten gegoten en vinden we terug in tal van domeinen. Enkele voorbeelden:

- De leeftijd waarop men juridische verantwoordelijkheid krijgt, is voor een vrouw vastgesteld op 9 jaar en voor een man op 15 jaar. Vergelijk dit met andere landen en je stelt vast dat men bijna overal ter wereld, in alle instellingen en internationale conventies, minderjarig is tot 18 jaar. Niet zo in Iran. Wanneer een minderjarige een misdrijf begaat, wordt hij gearresteerd, gevangen gezet en pas gestraft als hij 18 is geworden (volgens de islamitische maankalender). Jammer genoeg zagen we de laatste jaren zelfs executies door ophanging.

- Vrouwen kunnen in Iran slechts de helft erven van wat mannen via erfenis toekomt. Deze wet uit de sharia wordt gerechtvaardigd onder het voorwendsel dat mannen meer economische verantwoordelijkheid dragen

voor hun gezin. Men vergeet daarbij gemakshalve dat vrouwen in Iran meer en meer professioneel actief zijn en dat men in de gezinnen evenveel op hun inkomen rekent als op dat van de mannen.

- De Iraanse nationaliteit wordt enkel doorgegeven via de vader en nog steeds niet via de moeder. Het gaat zelfs zo ver dat een vrouw in Iran toestemming moet krijgen van de staat om te kunnen trouwen met een man van een andere nationaliteit. Kinderen uit zo'n gemengd huwelijk worden ook niet erkend voor de wet, hebben geen recht op burgerschap, kunnen geen identiteitskaart of geboortakte krijgen en hebben daardoor ook geen recht op onderwijs.

Het zijn dan ook ngo's die instaan voor de opvoeding van kinderen van Iraanse moeders en, bijvoorbeeld, Afgaanse vaders. Onlangs werd er in de nationale vergadering wel een wet gestemd die het recht op nationaliteit schenkt aan kinderen van Iraanse moeders, maar deze wet wordt nog steeds niet toegepast.

- Het recht op echtscheiding is fundamenteel discriminerend tegenover vrouwen. Een vrouw heeft niet het recht om een echtscheiding aan te vragen, tenzij onder bepaalde voorwaarden. In die voorwaarden wordt nergens gewag gemaakt van de mogelijkheid om te scheiden op grond van het feit dat een vrouw niet langer met haar man wenst samen te leven. Voor een man daarentegen, volstaat het om simpelweg een echtscheiding aan te vragen en de hele procedure wordt ingeleid.

Bovendien mag een vrouw tijdens een echtscheidingsproces niet getuigen over feiten die tijdens het huwelijk of gedurende de echtscheidingsprocedure plaatsvonden.

- Polygamie is opgenomen in de Iraanse wet, zij het op voorwaarde dat de eerste vrouw haar toestemming verleent (en dat gebeurt, vaak onder druk) én dat de man gerechtigheid en gelijkheid tussen zijn echtgenotes garandeert. Het is een fenomeen

dat heel slecht wordt onthaald in de Iraanse maatschappij en cultuur, en illustreert nog maar eens hoe de islamitische wetgeving de rechten van de vrouw verkracht.

- Een moeder heeft het hoederecht over haar kinderen slechts tot de leeftijd van 2 jaar voor jongens en 5 jaar voor meisjes. Daarna wordt dat het privilege van de vader of de grootvader van vaderszijde.

- Vrouwen hebben voor tal van activiteiten toestemming nodig van hun voogd – vóór ze trouwen is dat hun vader of broer, nadien hun echtgenoot. Zonder die toestemming kunnen vrouwen het land niet verlaten, noch een paspoort krijgen.

- Bloedgeld is het geld dat door een persoon of diens familie gestort wordt als schadevergoeding voor de dood of verminking van een persoon. Het bloedgeld voor een vrouw is slechts

Iraanse vrouw houdt een foto omhoog tijdens protest tegen genderongelijkheid voor de Universiteit van Teheran. ©Reuters/Raheb Homavandi

de helft van dat voor een man. Ook wanneer een vrouw als getuige opgeroepen wordt voor een rechtbank, heeft haar getuigenis maar half zoveel waarde als die van een man. Inderdaad: een vrouw is slechts half zoveel waard als een man!

- De praktijk van het stenigen is tot op de dag van vandaag wettelijk verankerd in de islamitische republiek. Steniging is de straf op overspel voor zowel mannen als vrouwen. Nochtans is het aantal vrouwen dat gestenigd wordt veel hoger dan het aantal mannen. Een man kan namelijk verschillende vrouwen hebben of zelfs een tijdelijk huwelijk sluiten, terwijl een vrouw nooit de echtgenote van meer dan één man kan zijn.

Het is voor een man ook gemakkelijk om 'soepel met de feiten om te gaan' en eenvoudigweg te ontkennen dat hij gehuwd is, of om te beweren dat hij niet wist dat de vrouw met wie hij een buitenechtelijke relatie had, getrouwd was.

DE WET ALS WEERSPIEGELING VAN DE MAATSCHAPPIJ?

Naast deze wetten, zwart op wit opgetekend in de wetteksten van de islamitische republiek, creëert men

onophoudelijk bijkomende obstakels voor de ontwikkeling van vrouwen. Zo zijn bepaalde studiedomeinen, zoals gynaecologie, enkel voor vrouwen voorbehouden en zijn andere, zoals de opleiding tot piloot, enkel toegankelijk voor mannen.

Deze bepalingen, gebaseerd op de zogenaamde geslachtsgebonden capaciteiten van mannen en vrouwen, leiden ertoe dat seksueel georiënteerde stereotypen in de maatschappij niet enkel opnieuw aanvaard maar ook opnieuw gecreëerd worden.

... EEN MAATSCHAPPIJ IN BEWEGING!

Ondanks alle onderdrukking en repressie via sociale controle, wetten en religieuze politie, zien we toch een toename van feministische eisen in de strijd voor gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Rond die eisen, die uitgaan van ngo's, sociale netwerken en allerlei acties, is er in Iran een feministische vrouwenbeweging ontstaan.

Men is erin geslaagd om deze eisen om te zetten in 'prioriteitenlijsten', dankzij een campagne waarbij 1 miljoen handtekeningen werden verzameld om de discriminerende wetten tegenover vrouwen te veranderen. Het lijkt onlogisch voor westerse vrouwen, toch is de verplichting om de *hijab* te dragen niet weerhouden in deze lijst: de *hijab* is een heel gevoelig onderwerp in de islamitische republiek. Voor veel groepen en verenigingen wordt hij immers niet als een discriminerende maatregel beschouwd².

Ondanks alle onderdrukking en repressie zien we toch een toename van feministische eisen

Het doel van deze campagne was niet enkel om handtekeningen te verzamelen om ze aan de nationale vergadering te kunnen aanbieden, maar ook om mensen te sensibiliseren over het grote verschil dat bestaat tussen deze wetten en wat er zich effectief afspeelt in de Iraanse samenleving.

Na de gefraudeerde verkiezingen en de electorale staatsgreep in juni 2009, is de druk op militanten die voor vrouwenrechten strijden nog opgelopen. Velen van hen werden gearresteerd, veroordeeld tot gevangenisstraffen van ettelijke jaren, of gedwongen om Iran te verlaten.

Hierdoor heeft de feministische beweging zich noodgedwongen moeten aanpassen. Met behulp van het internet wordt de dialoog in leven gehouden tussen hen die het land na de revolutie moesten verlaten en zij die proberen om de discriminerende maatregelen in de republiek zelf te veranderen.

In de slipstroom daarvan zijn er nieuwe initiatieven ontstaan, zoals de eerste vrouwelijke tv-zender ter wereld, die precies deze dialoog wil promoten tussen militanten binnen en buiten Iran: www.zanantv.org.

Een ander voorbeeld is de onderzoeksen documentatiegroep over seksuele foltering en verkrachting in de Iraanse gevangenissen, '*Le crime sans peine*' of '*Crime without punishment*', die door een andere groep militante Iraanse vrouwen geleid wordt: justiceforiran.org.

Soudeh Rad

Vertaald door Ingrid Van Peteghem

Soudeh Rad

Noten:

1. Neauphle-le-Château is de plaats waar ayatollah Khomeini zich, na zijn verbanning uit Iran onder het regime van de sjah, vanaf 8 oktober 1978 terugtrok en van waaruit hij op 1 februari 1979 naar Teheran terugkeerde. De huidige Franse ambassade in Iran bevindt zich in Teheran in de Avenue Neauphle-le-Château.
2. Zie ook: *Zie kwamen uit Ispahan. Interview met Ann de Craemer en Soudeh Rad*, De Geus, JG 43, nr. 9, pp. 16-24.

OPVANG VZW wil, vanuit een vrijzinnig-humanistische visie, een bijdrage leveren aan het welzijn van kinderen en jongeren in probleemsituaties door pleegzorg te realiseren en te begeleiden. Pleegzorg staat voor tijdelijke opvang in een pleeggezin waarbij het einddoel blijft om de biologische ouders opnieuw de kans te geven om voor het kind te zorgen, ofwel om het pleegkind in staat te stellen zijn of haar leven opnieuw zelfstandig vorm te geven. De familie Audenaert-Verdonck is al negen jaar als pleeggezin actief voor Opvang vzw.

© Gerbrich Reynaert

Opvang vzw

Geen betere manier om Opvang vzw te belichten dan een gesprek met een ervaren pleeggezin. De Geus sprak met Geertrui Audenaert en Filip Verdonck, al een jaar lang de pleegouders van S., een aandoenlijk ventje van achttien maanden oud. S. is hun negende pleegkindje in evenveel jaren.

Vóór S. boden Filip en Geertrui vooral opvang van korte duur, zo'n 3 tot 6 maanden, aan zeer jonge kinderen. S. is het eerste kind dat ze voor langere tijd zullen opvangen. Zij vertellen heel open over hun ervaringen, hun manier van omgaan met de vele vraagtekens en onzekerheden, maar ook over de fijne en verrijkende aspecten van pleegzorg.

VAN IDEE NAAR WERKELIJKHEID

De beslissing om pleeggezin te worden is niet echt alledaags of evident. Hoe ontstond dat idee?

Geertrui: Ik droomde altijd van een groot gezin met veel kindjes. Filip zei me toen dat we al drie gezonde kinderen hebben, en daarom beter eens een kind met moeilijkheden zouden helpen. Niet veel later leerden we op de basisschool van Laarne een leerkracht kennen die al pleegouder was. Via zijn gezin zijn we met Opvang in contact gekomen.

Filip: Ik vond drie kinderen wel genoeg. Als het aan Geertrui zou hebben gelegen, hadden we er gemakkelijk vijf of meer gehad. Zij heeft die ingesteldheid nog altijd hoor, zeker als

het over baby's gaat. Daar is ze echt verzot op.

Geertrui: Daarom hebben we ook altijd baby's opgevangen, eigenlijk.

Filip: Bovendien wilden we ons parcours 'zacht' uitstippelen. Wij zouden nooit begonnen zijn met een kind van zestien jaar, bijvoorbeeld. Bovendien wisten we dat het voor heel korte duur zou zijn, dat was mooi afgebakend.

Hoe reageerden uw kinderen op die beslissing?

Filip: Ik heb nooit gemerkt dat het hen stoorde, ze waren altijd enthousiast.

Geertrui: Als een van mijn kinderen signalen zou hebben gegeven dat ze er niet mee opgezet waren, dan zouden we er ook niet mee zijn doorgegaan. Dat hebben we toch wel ondervonden: als je aan pleegzorg begint, moet iedereen in het gezin er volledig achter

staan, anders loopt het gegarandeerd fout.

Van idee naar realiteit is in dit geval een grote stap. Hoe ging dat precies in zijn werk?

Geertrui: In die tijd bestond de selectieprocedure uit een drietal gesprekken, met ons en met de kinderen. Dankzij zo'n doorlichting kunnen ze een profiel opstellen, waarmee ze op zoek gaan naar een *match*, een geschikte combinatie tussen pleegkind en pleegouders. In die fase vragen ze welk type opvang je wél, of zeker niet ziet zitten. Op dat moment is het van het grootste belang dat je open en eerlijk durft te zijn.

Filip: Daar hadden we het wel moeilijk mee. Het voelt ook raar aan: je geeft je op om kinderen te helpen, maar niet onvoorwaardelijk. Je mag daar niet mee inzitten, je moet je grenzen stellen, bij Opvang hame- ren ze daar echt op. Zij weten immers ook dat, als je alles zomaar op je af laat komen, de kans groot is dat het slecht afloopt.

Geertrui: We hebben één keer een pleegkindje na het proefweekend teruggebracht omdat we het niet zagen zitten. Het was de eerste keer dat we een wat ouder kind hadden voor een langdurige plaatsing, maar de klik tussen mij en haar kwam er helaas niet. Ik was toen echt bang om daarvoor uit te komen, om dat toe te geven ... maar wat een opluchting achteraf! Bij Opvang waren ze ons daar echt dankbaar voor, omdat de situatie anders toch problematisch zou zijn geworden.

Is er intussen veel veranderd?

Geertrui: Ja, ten goede. Je wordt veel intensiever doorgelicht. De procedure neemt nu zeker een aantal maanden in beslag. De kandidaten moeten cursussen volgen, voordrachten en panelgesprekken bijwonen.

Filip: Bij Pleegzorg Oost-Vlaanderen hebben ze onlangs alle diensten centraal overkoepeld, en dat is een enorme vooruitgang. Zo bundelen ze alle ervaring en expertise. Daaruit is die nieuwe selectieprocedure voortgekomen én zijn de uiterst zinvolle

panelgesprekken ontstaan. Door ook de databanken te centraliseren, zijn er betere *matches* tussen pleegkind en pleegouders mogelijk.

'Hoe meer kindjes wij opvangen, hoe moeilijker ik het vind om ze te laten gaan'

Wat houden die panelgesprekken eigenlijk in?

Filip: Kandidaten kunnen er luisteren naar pleegouders, maar ook (ex-)pleegkinderen komen er hun verhaal doen.

Geertrui: Het is voor kandidaat-pleegouders erg belangrijk om een eerlijk beeld te krijgen van de realiteit. Wijzelf zijn er, achteraf bekeken, met enorm veel vraagtekens aan begonnen, en ik had er op dat moment ontzettend veel behoefte aan om andere pleeggezinnen te spreken.

Filip: Die gesprekken zijn absoluut noodzakelijk, maar ze kunnen ook afschrikken.

Geertrui: Ik krijg al eens reacties als: 'Amai ... hoe begin je daaraan en hoe hou je dat vol?' Zeker als ik vertel over de onzekerheid waarmee we nu geconfronteerd worden. Voor ons is de toekomst één groot vraagteken, wij weten van niets. Daar moet je jezelf bij neerleggen als je aan pleegzorg begint. In het begin had ik het daar ontzettend moeilijk mee. Nooit iets zeker weten, elke dag te horen kunnen krijgen dat je pleegkind binnen afzienbare tijd weg moet ...

PLEEGZORG: ALTIJD TIJDELIJK

Door het tijdelijke karakter van pleegzorg hangt dat afscheid altijd in de lucht. Hoe bereidt u zich daar mentaal en affectief op voor?

Geertrui: Bij mij is dat de omgekeerde wereld: hoe meer kindjes wij opvangen, hoe moeilijker ik het vind om ze te laten gaan. Bij het eerste kindje deed ik dat nog puur verstandelijk. 'Ik moet het hier goed doen. Het is mijn kind niet, ik moet er enkel voor zorgen dat alles zo perfect mogelijk verloopt.'

Nu doe ik het volledig op mijn gevoel. Zo gauw er een kindje komt, hoort dat bij het gezin en draait het volledig met het gezinsleven mee. Ik heb daar mijn verstand niet meer voor nodig (*lacht*). Daardoor wordt het wel moeilijker om het te laten gaan.

Filip: Voor mij hangt alles af van de omstandigheden waarin een kind terecht komt.

Geertrui: Het gemakkelijkst is als het naar adoptieouders gaat. Je weet dat die mensen geselecteerd zijn en al lang op hun adoptiekindje wachten. Dat laat een goed gevoel na, omdat je weet dat het wel in orde komt.

Als je, zoals wij ooit hebben meege- maakt, een kind moet terugbrengen naar een vluchthuis, is het heel wat moeilijker. Je weet dan dat die situatie niet goed zit, en dat knaagt. Het duurt een paar weken tot zo'n slecht gevoel uit je systeem is. Heel erg lastig had ik het daarmee.

Filip: In zo'n geval blijf je achter met een krop in de keel, maar je moet het kunnen loslaten, want het is zinloos daarin te blijven rondmalen. Je kan alleen berusten, en troost vinden in de gedachte: 'Wij hebben gedaan wat we konden, nu is het aan hen.' Een kind hoort bij zijn natuurlijke moeder te zijn, dat is toch nog altijd het beste. Als het opnieuw verkeerd loopt, moeten ze maar weer hulp zoeken.

Geertrui: Ik weet wel dat het hoofddoel bij pleegzorg blijft om de biologische ouders opnieuw de kans te geven om voor hun kind te zorgen, maar ik ben het daar niet altijd mee eens. In bepaalde situaties is het kind gewoon beter af bij zijn pleegouders.

Toch houden pleegkinderen tijdens de opvangperiode contact met hun biologische ouders. Levert dat ooit problemen op?

Geertrui: Als de relatie met de natuurlijke ouders goed zit, is er meestal geen probleem omdat er dan goede afspraken mogelijk zijn. Eén keer maakten we mee dat de biologische ouders het niet zagen zitten dat hun kind bij ons verbleef. De onderlinge

sfeer was dan ook heel erg stroef. Op zo'n moment is het belangrijk dat Opvang kan bemiddelen.

In de panelgesprekken hebben we ernstiger problemen gehoord, meestal over oudere kinderen die soms een heel weekend bij hun biologische ouders blijven. Als pleeggezin doe je heel veel moeite om een veilige haven te bieden en om grenzen te stellen, maar al die inspanningen kunnen op één weekend teniet worden gedaan.

VOLDOENING EN TWIJFEL

Afgezien van alle vraagtekens en zorgen, wat vindt u eigenlijk de fijnste aspecten

van het pleegouderschap?

Geertrui: Als je ziet dat een kind gelukkig is, als je het blij kan maken. Weten dat je iemand geholpen hebt.

Filip: De dankbaarheid die je soms van de ouders krijgt, kan heel veel deugd doen. Het is fijn als je merkt dat je moeite geapprecieerd wordt. Dat mag niet de hoofdreden zijn, natuurlijk. Je moet het alleen doen voor het kind. Hij is het belangrijkste (wijst naar S.), al de rest zijn 'neveneffecten'.

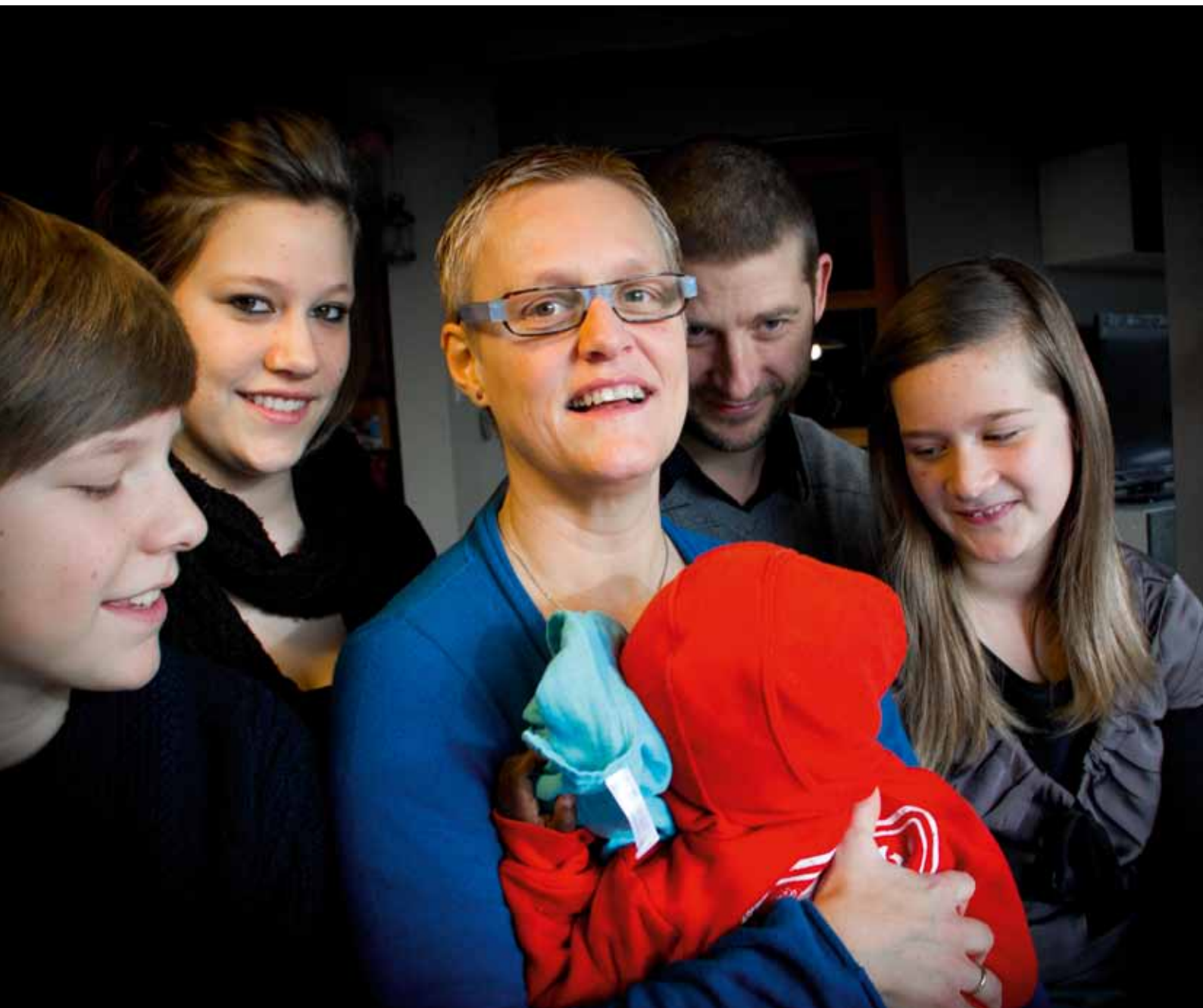
Geertrui: Bij S. haal ik mijn voldoening uit de wetenschap dat hij het nu toch goed heeft. Wie weet hoe de situatie voor hem zou zijn als hij bij zijn moeder was gebleven.

Filip: Ik zie het ook als een voorbeeld voor mijn eigen kinderen, dat was een van mijn belangrijkste beweegredenen om aan pleegzorg te beginnen. Omdat ze zouden inzien hoe geprivilegieerd ze zijn, en leren stilstaan bij dingen waar andere kinderen van hun leeftijd misschien nooit aan denken. In dat opzicht kunnen we zeker zeggen dat het een ervaring is die je gezin verrijkt.

Hebt u ooit getwijfeld aan het feit of u er wel goed aan deed?

Geertrui: Jazeker. We hebben al eens kindjes moeten terugbrengen naar een opvangtehuis, een CKG (Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteu-

Van links naar rechts: Zjef, Sien, Geertrui, Filip, Nel en S. (vooraan). © Gerbrich Reynaert

ning, nvdr). Het ging om een broertje en een zusje, het oudste anderhalf jaar en het jongste vier maanden oud.

Filip: Ze mochten nog niet terug naar hun ouders, maar in dat CKG zat er een ouder zusje. Om de familiebanden niet te verbreken, vond men het beter dat zij samen bleven. Daar hadden wij niets over te zeggen.

Geertrui: Ik vond dat verschrikkelijk. In zo'n tehuis krijgen ze wel voeding, verzorging en een bedje, maar van affectie is er toch weinig sprake. Ach, het waren twee *dutskes* van kinderen. Zij zijn drie weken bij ons geweest, waarin ze echt alles gekregen hebben wat ze nodig hadden.

Drie weken van weelde, eigenlijk. Als ze dan abrupt moeten terugkeren naar een leven dat niet is aangepast aan dat van een kind, roept dat heel wat vragen op: 'Hebben we daar goed aan gedaan?' 'Is het wel verstandig om een kind drie, vier maanden in de watten te leggen en het dan naar een keiharde realiteit terug te sturen?' Ik heb daardoor wel een periode getwijfeld aan wat we deden.

OMGAAN MET ONZEKERHEID

Ziet u het in S. zijn geval beter aflopen?

Geertrui: Zoals gezegd weten we van niets. Misschien blijft S. hier tot zijn achttiende, dat is dan toch een hele periode waar hij als volwassene mee verder kan. Zelfs al was hij maar drie maanden gebleven, dan was dat nog altijd beter dan het alternatief: een helse situatie.

Filip: Kijk, je moet niet vergeten hoe speciaal en moeilijk dit geval is, ook voor Opvang. Zijn moeder heeft werkelijk niets: geen papieren, geen mutualiteit, geen kindergeld ... Heel die bureaucratische machinerie moet je op gang zien te krijgen, en dat is allemaal omgeven door vraagtekens. Bovendien spreekt de moeder van S. alleen een lokale Ghanese taal, waarvoor het heel moeilijk is om tolken te vinden. Communicatie is dus zo goed als onmogelijk.

Gelukkig hebben we wel al constructief samen kunnen zitten met zijn

mama, een tolk, mensen van Opvang en het CBJ (*Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, nvdr*). Tijdens die gesprekken mocht de moeder heel duidelijk aangeven hoe zij het verhaal zag, en wat ze in de toekomst van plan was. Ze mocht daar echt alles ventileren, en wij van onze kant ook.

Geertrui: Zo'n vergaderingen zouden er meer moeten zijn, daar heb je enorm veel aan. Ik kan het belang ervan niet genoeg benadrukken.

Filip: Hoewel ook dat ambivalent is, natuurlijk. Wij zijn eigenlijk alleen verantwoordelijk voor S., zolang hij bij ons is, maar je kan het kind en de situatie van zijn moeder gewoonweg niet loskoppelen.

Alles wat er met en rond haar gebeurt, is voor S. van belang en daarom ook voor ons. Het is heel goed mogelijk dat S. helemaal nooit aan papieren geraakt, met alle gevolgen van dien. Uitwijzing betekent in zijn geval teruggestuurd worden naar een land dat hij niet kent, waarvan hij de taal niet spreekt, met een moeder waarmee hij amper kan communiceren.

'Het kind is het belangrijkste, al de rest zijn neveneffecten'

Dat kan hem, en ons, nog allemaal te wachten staan. Hij heeft wel het voordeel dat hij in België geboren is, maar voor de moeder zie ik het eerlijk gezegd nog somberder in. Er is in haar geval geen enkele juridische basis om asiel te krijgen. Ach, het kan zoveel uiteenlopende kanten uit dat het niet meer te overzien is. Je kan je daar niet mee bezig houden, want dan wordt je doodziek. Er zit niet anders op dan zo goed mogelijk je best te doen in de periode dat hij hier is. Daar moet je je aan optrekken.

Geertrui: Daarom nemen wij een afwachtende houding aan en proberen we probleem per probleem aan te pakken. Andere opties zijn er niet. Al die toestanden met papieren en zo, ik probeer er niet meer aan te denken. Het heeft toch geen enkele zin, want er is niemand met eenduidige antwoorden.

Filip: Je moet dat z'n gang laten gaan, en dag per dag bekijken. Geen enkel scenario valt in te calculeren.

Geertrui: Dat is waar, hoewel ik dat in het begin wel deed. Wat gaan we doen als er dit of dat gebeurt? Hoe gaan we alle problemen oplossen die zich kunnen voordoen? Daar ben ik echt mee moeten stoppen, want je maakt jezelf inderdaad ziek als je voortdurend 'wat-als-vragen' door je hoofd laat spoken.

Hoe zou u wensen dat S. later op zijn verblijf bij uw gezin terugkijkt? Wat zou u willen dat hij ervan meeneemt?

Geertrui: Ik hoop dat hij later het gevoel heeft dat hij hier echt graag gezien werd en erbij hoorde. Hopelijk herinnert hij zich z'n verblijf als een mooie tijd.

Filip: Inderdaad, als hij het hier naar z'n zin heeft gehad, dan is het goed voor mij.

Welk advies zou u, vanuit uw ervaring, geven aan mensen die overwegen om pleegouder te worden?

Geertrui: Als je het serieus ziet zitten: gewoon doen. Probeer het, je moet toch afwachten hoe het zal zijn. Ik zou het nooit afraden. Maar, hou altijd goed in het achterhoofd dat het tijdelijk is. Je zult het kind moeten laten gaan, en niet altijd naar de beste omgeving.

Als je je daar niet bij kan neerleggen, begin je er beter niet aan. Maar je krijgt er zoveel voor terug dat ik het iedereen kan aanraden.

Filip: Zoals ik al eerder zei, het kind moet centraal staan. Al de rest zijn bijkomstigheden en voor ieder probleem bestaat er wel een oplossing.

Thomas Lemmens

MEER INFO?

Als u meer wilt weten over pleegzorg of interesse heeft om pleegouder te worden, kan u terecht bij Opvang vzw, Blaisantvest 105, 9000 Gent - 09 245 27 26 of op het gratis nummer 0800 301 81.

Financiële steun: BIC GEBABEBB - IBAN BE48 0011 1629 8127.

‘t Is goed in ‘t eigen hert te kijken

Beminderde lezer,

Deze beroemde en gedurende onze schooltijd erin gehamerde versregel van Alice Nahon komt je natuurlijk de strot uit. Ten onrechte: Alice was geen doetje. Ik vind haar nog steeds een gave dichteres en bovendien was ze onbetwistbaar een *femme fatale*. In dat fraaie gedicht zegt Alice dat ze nog even vóór het slapengaan, wil overpeinzen of ze van dageraad tot avond geen enkel hert heeft zeer gedaan (voor zover mij bekend was ze nochtans geen jaagster).

Ik moest dan ook in de eerste plaats aan deze beminnelijke engel denken, toen ik in de eerste week van januari in het ziekenhuis belandde voor een zogeheten hartcatheterisatie. Daarbij dringt de cardioloog tot in je hartkamer en kransslagaders door om, zonder je al te veel pijn te (willen) doen, een beeld op te vangen van de mogelijke verwoestingen veroorzaakt door meer dan veertig jaar vetzakkerij.

Egotripper als geen ander, wil ik iets kwijt over mijn denkwaardige verblijf in het totaalinstituut dat ziekenhuis heet. Ik had vurig gehoopt om tijdens deze nare periode tenminste over een éénpersoonkamer te kunnen beschikken. Maar dat was zonder de waard gerekend. Voor zover er al éénpersoonkamers bestaan, zijn deze permanent bezet door ellendigen die door de ziekenhuisbacterie (MRSA) gevelde worden en, zoals het pestlijders betaamt, in strenge afzondering worden geplaatst.

Nu wou het gelukkig toeval dat ik kamer 502 mocht delen met een oudere patiënt die als ‘wat verward’ werd omschreven. Zo trad Henri Minnaert in mijn leven: mooie grijze haardos, fijn brilletje, grijsblauwe priemende ogen. Nadat de hoofdverpleger mij had voorgesteld als zijn nieuwe compagnon brulde hij: ‘Van waar zijde gij? Dikkelfenne!! Veel bossen, schoon huizen, rijk volk daar!’ Op mijn verzoek werd het gordijn tussen beide bedden discreet dichtgeschoven, maar deze symbolisch opgetrokken grens zou niet lang standhouden.

Of je dat nu wil of niet, het op z’n middeleeuws delen van een ziekenkamer laat sporen na. Letterlijk zelfs: in het gemeenschappelijke toilet trof ik restjes Minnaertkak aan. En ongewild was ik ook de hele tijd getuige van het wel en wee rond zijn ziekbed.

Zo leerde ik dochter Moniek kennen, die permanent werd afgebluft door haar vader, terwijl ze, zorgzaam zoals dochters plegen te zijn, probeerde wat orde te scheppen in de door Henri gecreëerde chaos. Kussens schikken, kranten opruimen, snoepjes uitpakken, over en weer sloffen, tot bedaren brengen. Niets baatte: Minnaert braakte een voor Moniek (en mij) onbegrijpelijke woordenstroom uit. Van de hak op de tak. Zo vroeg hij me ‘of de auto van de pastoor al weg is’. Die stond kennelijk in de kamer geparkeerd.

Wat ik u, beminderde lezer, vooral niet wil onthouden, is het hilarische tafereel waarvan ik de tweede dag deelgenoot mocht worden.

Fragment uit mijn logboek:

Mijn kamergezel krijgt bezoek en wordt uit bed getild om plaats te nemen aan een tafeltje. De bezoeker – een slecht geklede, gestuikte man – stelt zich in de streektaal voor als sociaal assistent. Hij is vergezeld van een verpleegster en het gesprek heeft kennelijk tot doel om Minnaert voor te bereiden op zijn ontslag.

Er wordt veel te luid gesproken, in de veronderstelling dat hij hardhorig is. Hij mag bij zijn dochter gaan inwonen. Er zijn bijzondere inspanningen geleverd: er werd een traplift geïnstalleerd (‘Mijnheer, dat heeft uw dochter een half miljoen gekost!’), vrijdag wordt een ziekenhuisbed geleverd. Buurman onderbreekt het gesprek en wijst het repatriëringsplan met bulderende stem resoluut af.

Geheel onprofessioneel wendt de sociaal assistent zich plots tot mij met de overpeinzing dat mijn kamergenoot toch wel erg verward lijkt. Om de proef op de som te nemen vraagt hij aan Minnaert hoeveel ‘100 min 7’ is. ‘Hoe, weet gij dat zelf niet?’, repliceert Minnaert gevat.

‘Ja, natuurlijk.’

‘Waarom vraagt ge mij dat dan?’

Het tweetal driuift af, de sociaal assistent concludeert luidop dat het vrijdag niet van een leien dakje zal lopen. Als Moniek hem later op de dag komt bezoeken, brengt ze het gesprek met haar vader onmiddellijk op de repatriëring. ‘Ge moet hier weg pa, ze kunnen aan uw rug niets doen. Hebt ge geen bezoek gehad van de sociale dienst?’ Minnaert zegt zonder verpinken dat hij niemand gezien heeft, veert recht en mompelt dat ze hem ferm kwaad gaat maken, dat ze wat gaan beleven, nu de noteringen op de beurs uit de hand lopen en het personeel nooit op tijd komt. En dan, na een lange stilte: ‘Moniek, er is iets niet juist met u. Ge babbelt de hele tijd wartaal.’

Henri Minnaert, 85, is kunstschilder geweest. Op zijn verzoek ging ik vanuit het raam op de ziekenhuisgang – met uitzicht op het Oudenaardse stadhuis – zijn werk bewonderen: op het spitse dak prijken de door hem vervaardigde vergulde engelen en adelaars. Ik geloof hem. Als ik op de derde dag ontslagen word, weet ik dat ik hem zal missen. Hij roept mij na: ‘Ge moet hier nooit meer komen. Slecht! Slecht! Slecht! Mij krijgen ze ook nooit meer in dit hotel.’

Willem de Zwijger

GWENDOLYN RUTTEN

- zetelt sinds 2010 als volksvertegenwoordiger voor Open Vld in de Kamer
- was kabinetchef Algemeen Beleid, waarbij ze toezag op de werking van de Vlaamse regering
- is kernlid van de onafhankelijke denktank Liberales

Vrouwen aan het woord

In gesprek met Gwendolyn Rutten en Ann Brusseel

Verandering in de maatschappelijke positie van de vrouw mag dan misschien trager vooruitgaan dan een processie van Echternach, aan de huidige generatie jonge, vrouwelijke politici zal het alleszins niet liggen. Twee van hen, Gwendolyn Rutten en Ann Brusseel (beiden Open Vld), maakten ondanks hun drukke agenda tijd vrij voor een boeiend gesprek met de Geus.

In 1965 kreeg België voor het eerst een vrouwelijke minister: Marguerite De Riemaeker-Legot (CVP). Zij kreeg – hoe kan het ook anders – de portefeuille Gezin en Huisvesting. Nu, 47 jaar later, telt onze nieuwbakken federale regering

maar liefst vijf vrouwelijke ministers en één staatsecretaris. Het lijkt er dus op dat er al een lange weg is afgelegd, maar laat ons eerst enkele frappante vaststellingen in herinnering brengen vooraleer tot al te drastische conclusies over te

gaan: ongeveer 51% van de bevolking is vrouw, toch zijn er maar 9,4% van de burgemeesters in Vlaanderen van vrouwelijke kunne. Wereldwijd bezetten vrouwen slechts 19.5% van de beschikbare parlementaire zitjes, en nog straf-

fer: ze bezitten slechts 1% van de totale eigendommen!

Kijken we naar het bedrijfsleven dan treffen we soortgelijke discrepanties aan, zelfs als we ons blikveld beperken tot België en Vlaanderen: in 2010 bestonden de bestuursraden van de negen grootste Belgische bedrijven uit slechts 11,1% vrouwen. Kijken we naar de bedrijven uit de BEL 20 dan is de situatie nog schrijnender, met een gemiddelde van slechts één vrouw per raad van bestuur en in zes van de twintig gevallen helemaal geen. Vrouwelijke topmanagers zijn nog zeldzamer: in Vlaanderen was in 2008 slechts 3.92% van de topmanagers een vrouw. Moet ons dat verwonderen, als tegelijkertijd blijkt dat vrouwen nog altijd een gemiddelde van acht uur per week méér met het huishouden bezig zijn dan mannen? De eerste vraag aan onze politieke dames lag dus voor de hand.

VROUWENDAG

Dames, op 8 maart is het Internationale Vrouwendag. Een reden om te vieren?

Ann Brussel: Daar is de situatie van veel vrouwen wereldwijd niet opbeurend genoeg voor. Er is op een aantal vlakken beterschap: de Millenniumdoelstellingen voor Ontwikkeling van de Verenigde Naties hebben veel aandacht voor de gelijkwaardigheid tussen de geslachten en de gezondheid van vrouwen. Dat heeft toch veel – arme en rijke – landen aangezet om meer moeite en middelen aan de kwestie te besteden.

Niets te vroeg, als je ziet hoe enorm groot de rol van vrouwen is in de sociale en economische ontwikkeling. Maar intussen blijven ondergeschiktheid, mishandeling en uitbuiting vaste prik voor vrouwen in tal van landen.

Gwendolyn Rutten: Alleen al in India en China zijn er letterlijk tientallen miljoenen mensen aan wie het recht om te bestaan ontzegd wordt, louter omdat het om meisjes gaat. In de Democratische Republiek Congo worden vrouwen op grote schaal verkracht, zodat seksueel geweld er tot de normale gang van zaken gaat behoren.

En wat met de situatie in ons land?

Gwendolyn Rutten: Die is natuurlijk helemaal anders. Vrouwen hebben ondertussen alle elementaire rechten, gelijke onderwijskansen en een aanzienlijke positie in de samenleving. In dat opzicht hebben we de 8ste maart inderdaad wat te vieren.

‘Er is geen enkele reden te bedenken voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de bestuursraden van grote bedrijven’

Toch bestaan er nog veel vormen van discriminatie, alleen is het moeilijker om er de vinger op te leggen. Uit die subtiele discriminatie komt de enorme discrepantie voort tussen het aantal vrouwen dat afstudeert en hun positie op de arbeidsmarkt een aantal jaren later. Dáárom zijn het vrouwen die de grootste last van het huishouden moeten dragen. Dáárom komen veel vrouwen in schrijnende situaties terecht wanneer ze op pensioen gaan.

Ann Brussel: De situatie in Europa is anders, ja, maar feminisme is nog steeds nodig om tal van zaken aan te pakken. Ik schaam me niet om me feministe te noemen, elke dag van het jaar.

Want wat stoort aan zo’n themadag als Internationale Vrouwendag, is de korte aandachtsboog. Eén dag lang word je bedolven onder de opiniestukken en loopt iedereen over van de goede wil om de gelijkberechtiging onmiddellijk in de praktijk te brengen, maar als je de kwestie een maand later nog eens ter sprake durft brengen ben je een verzuurde feministe met okselhaar.

Voor de goede orde: ik ben echt niet verzuurd, maar wel een feministe. En ik heb geen okselhaar (*lacht*).

Er was het afgelopen jaar nogal wat te doen rond de quota voor vrouwen in de bestuursraden van beursgenoteerde bedrijven. Jullie

staan beiden bekend als voorstanders, terwijl Open Vld als partij tegen is. De overheid die zich op zo’n manier mengt in het beleid van bedrijven, en dan nog omwille van de bescherming van de belangen van één groep: is dat voor liberalen niet dubbel problematisch?

Gwendolyn Rutten: Kijk, het zou echt problematisch zijn mochten we die organisaties verplichten om een meer divers samengestelde raad van bestuur te hebben, terwijl er geen bekwame vrouwen voorhanden zouden zijn. Maar dat is onzin! Er is geen enkele zinnige reden te bedenken voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in raden van bestuur van grote bedrijven.

Wat er gebeurt is dat mensen anderen kiezen naar hun eigen beeld en gelijkenis, zoals psycholoog en Nobelprijswinnaar Daniel Kahneman heeft aangetoond. Als je dus een selectiegroep als een raad van bestuur niet divers samenstelt, zal je management evenmin gediversifieerd zijn. Dat alles rechtvaardigt een tijdelijk en gericht overheidsingrijpen. Het is nu aan ons, vrouwen, om definitief een mentaliteitswijziging af te dwingen in die *old boys’ clubs*.

Ann Brussel: Dat is toch wat we in de politiek ook hebben gedaan? Daar bleek de lijstvorming vooral een zaak van mannen te zijn, met als gevolg een sterke oververtegenwoordiging van mannen op verkiesbare plaatsen. We hebben het verplichte ritsen op de lijsten moeten instellen om dat patroon te doorbreken.

Volgens sommigen zou een grotere aanwezigheid van vrouwen in raden van bestuur (of in de politiek, for that matter) ook voor bedrijven of politieke partijen een goede zaak zijn. Want vrouwen zouden empathischer zijn, meer gericht op teamwork, en dat zou elke organisatie ten goede komen.

Ann Brussel: Ik heb dat nooit als argument willen gebruiken. Als vrouwen inderdaad meer van die karaktertrekken zouden blijken te hebben dan mannen, gaat het volgens mij vooral

ANN BRUSSEEL

- Vlaams volksvertegenwoordiger voor Open Vld sinds 2009
- kernlid van Liberales
- voorzitter van R.A.P.P.E.L., actienetwerk voor de scheiding van geloof en staat

om een product van conditionering.

Toen ik op de middelbare school zat, kon je dat zelfs zien aan de invulling van de lessen Lichamelijke Opvoeding: terwijl de jongens werden getraind op winnen werden de meisjes aangeleerd om goede ploegspelers te zijn. Ouders gaan ook vaak een dochter anders behandelen dan een zoon, hoewel dat vandaag minder uitgesproken is dan vroeger. Die zogenaamde verschillen tussen de geslachten kunnen dan ook gemakkelijk tegen vrouwen gebruikt worden.

Gwendolyn Rutten: Ik volg dat argument evenmin. In de bestuursraden heeft het fundamentele probleem minder te maken met de ondervertegenwoordiging van vrouwen dan met het feit dat het vijftje waaruit men altijd vist, te klein is. Er zwemen ook vrijwel enkel mannen in. En zo ontstaat al snel een ons-kent-ons sfeertje met het management. Terwijl *corporate governance* een goede

controle vanwege de raad van bestuur, een duidelijke richting en strategie veronderstelt.

Je hebt dus onafhankelijke en kritische mensen nodig, en de quotaregeling zal die helpen binnenbrengen. Bedrijven kunnen dit ook zien als een opportuniteit om ramen en deuren open te gooien. De financieel-economische crisis heeft aangetoond dat bekwaamheid van de bestuurders de laatste jaren niet altijd hun voornaamste zorg is geweest, om het zacht uit te drukken.

Ondertussen zijn er heel wat hoger opgeleide vrouwen die met plezier terug in de oude rollenpatronen stappen: ze gaan deeltijds werken, zelf de kinderkleren naaien en cupcakes bakken.

Ann Brussel: Als dat hun vrije keuze is ... Ik vind wél dat ze hun vrouwelijkheid niet als reden mogen invoeren waarom ze die keuze hebben gemaakt. En de stap naar deeltijds

werken moeten ze hoe dan ook erg goed overwegen.

‘De crisis heeft aangetoond dat bekwaamheid van de bestuurders niet altijd de voornaamste zorg is geweest, om het zacht uit te drukken’

Tenzij ze ijzersterke garanties hebben, maken ze zichzelf nu of later toch financieel afhankelijk van hun partner. Mocht de relatie spaak lopen kunnen de gevolgen desastreus zijn. Bovendien heeft de samenleving toch heel wat geïnvesteerd in hun opleiding: in vergelijking met het buitenland is studeren in Vlaanderen erg goedkoop. En tenslotte dreig je toch hoe dan ook je eigen glazen plafond te creëren: weinig werkgevers zijn zo progressief om met je individuele carrièreplan rekening te houden.

Gwendolyn Rutten: Als vrouwen echt een vrije keuze maken voor deeltijds werk hoop ik dat ze daar heel gelukkig in zijn. Maar daarvoor moet je je inderdaad bewust zijn van de gevolgen op langere termijn. De effecten van keuzes die men maakt op 25 of 30-jarige leeftijd duiken pas meer dan dertig jaar later op. Vandaar de penibele pensioensituatie waar heel wat vrouwen zich in bevinden.

De combinatie werk-gezin blijft vooral een kopzorg voor vrouwen, zo blijkt.

Gwendolyn Rutten: Ik vind dat de overheid meer genderneutraal zou moeten zijn wanneer het over zaken als tijdskrediet en ouderschapsverlof gaat. Er komt nu bijvoorbeeld nogal wat druk uit Europa om de duur van ons zwangerschapsverlof op te trekken naar twintig weken. Voor de fysieke ongemakken na de bevalling moet je die verlenging niet doen.

Wel, mijn voorstel zou zijn om het voordeel voor hen die het verlof willen opnemen te laten groeien naarmate de partners het meer onder elkaar verdelen. Anders stel je als overheid een zeer lange periode in waarin één ouder (en dat zal bijna altijd de moeder zijn) de zorg voor het kind alleen opneemt. Je moedigt onevenwichtige zorgpatronen aan.

Ten tweede zouden overheid en werkgevers ook meer inspanningen moeten doen om werknemers op hun competenties te beoordelen, niet op de uren die ze de voorgaande jaren hebben geklopt. Het gebeurt nog te veel dat vrouwen de achterstand die ze vroeg in hun carrière oplopen, nooit meer kunnen goedmaken. Vrouwen die een aantal jaar deeltijds hebben gewerkt zijn niet plots hun capaciteiten kwijtgeraakt, en slimme werkgevers weten dat.

Ann Brussee: Soms volstaan simpele ingrepen in de arbeidsorganisatie, zoals mensen toelaten de kinderen van school te halen en dan 's avonds nog wat thuis te werken. Helaas zijn nog te weinig geesten voldoende gerijpt om van de oude zekerheden los te komen.

Ik vind aan de andere kant ook wel dat jonge vrouwen zichzelf soms de duvel aandoen door zich een onmogelijke standaard op te leggen. Ze moeten eruit zien als Barbie, hun huis kan op elk moment zó in een interieurblad, ze zijn de perfecte moeder en ze koken altijd exotisch. Naast een boeiende job is dat wat veel. Misschien moeten we die *peer pressure* ook maar eens de wacht aanzeggen.

VERHOUDING KERK – STAAT

Ann, jij bent voorzitter van het Nederlandstalige R.A.P.P.E.L. (www.le-rappel.be), een actienetwerk voor de scheiding tussen geloof en staat. Eigenlijk vinden jullie dat de overheid geen levensbeschouwingen moet ondersteunen. Welke reacties hoor je van de vrijzinnige gemeenschap?

Ann Brussee: De mensen zijn toch eerder bezorgd. Velen hebben het gevoel dat zonder financiële overheidssteun, het werk van de vrijzinnigheid als een kaartenhuisje in elkaar zal storten. Ik begrijp die angst maar we mogen er ons niet door laten verlammen.

Blijkbaar is de samenleving nog niet voldoende op de hoogte van de waarde van de vrijzinnigheid om haar op eigen kracht een voldoende groot draagvlak te geven. Er is in onze maatschappij nochtans, naast een groeiende aandacht voor zingeving, religie en spiritualiteit, veel te doen rond identiteit (cultureel, nationaal, levensbeschouwelijk).

Met andere woorden: luider roepen om gehoord te worden?

Ann Brussee: Combattiever zijn, ja. De vrijzinnigen treden niet voldoende op de voorgrond als het debat breder maatschappelijk of zelfs internationaal gevoerd wordt. En dat terwijl er toch een soort *clash of civilizations* aan de gang is of dreigt. De atheïstenbewegingen in de Angelsaksische wereld tonen aan hoe een militanter verhaal eruit kan zien.

Maar bij hen komt daar zelfs bekeringsijver bij: 'geloof, je bent irrationeel!'

Ann Brussee: Als privépersoon kan ik me daar in vinden. Als politica streef ik er in de eerste plaats naar om iedereen in onze samenleving, ongeacht de persoonlijke overtuiging, te laten samenleven. Het komt er dus op aan om de privé- en publieke sfeer af te bakenen. Welke eisen kan je vanuit je levensbeschouwing stellen als werknemer, als klant, als loketbediende, leerling of leerkracht, zonder dat een overtuiging dominant wordt?

'De atheïstenbewegingen in de Angelsaksische wereld tonen aan hoe een militanter verhaal eruit kan zien'

Ik geloof dat veel mensen zich zorgen maken over recente ontwikkelingen, maar vaak zijn ze als vrijzinnigen niet actief genoeg om een seculiere staat te bepleiten bij de politiek. Of ligt het aan de volksvertegenwoordiging, die niet goed luistert? Hoe dan ook, we maken een fout als we niet voldoende anticiperen op de botsing van de levensbeschouwingen die eraan zit te komen.

We moeten dringend klijntjes uittekenen over wat we wettelijk gaan regelen en wat niet, een kader scheppen voor de huidige gediversifieerde samenleving dat, wat mij betreft, gebaseerd moet zijn op universele waarden. Maar dat vraagt moed, onder meer om mensen duidelijk te maken dat hun geloofsovertuiging niet door alle anderen gedeeld wordt en ze die dus voor zichzelf moeten houden.

'De financiering van de erediensten is geen instrument meer voor de 21ste eeuw'

Is het werkelijk nodig om dat kader bijna plechtig vast te stellen? Er is toch een wetgevend en regulerend kader dat op een pragmatische manier de omgang tussen individuen met verschillende overtuigingen, en de relatie tussen de

overheid en die individuen regelt?

Ann Brussels: Dat klopt, maar daar zijn twee problemen mee. Ten eerste zijn er evoluties waar het wetgevend kader nog niet op voorzien is. De financiering van de erediensten bijvoorbeeld is niet alleen in zijn uitwerking maar ook in zijn basisprincipes eigenlijk geen instrument meer voor de 21ste-eeuwse, diverse en geglobaliseerde maatschappij. Hetzelfde geldt voor het aanbieden van onderwijs of zorg vanuit een levensbeschouwelijke inspiratie.

Ten tweede wordt het bestaande kader ook steeds meer in vraag gesteld. Men eist bijvoorbeeld op basis van zijn of haar overtuiging uitzonderingen op het arbeidsreglement: recht op gebedspauzes, verbod op koffie tijdens de jaarlijkse vasten, enzovoorts. In Duitsland werd een man op religieuze en culturele gronden vrijgesproken van mishandeling van zijn vrouw. De Anglicaanse aartsbisschop van Canterbury pleitte een aantal jaar geleden voor de mogelijkheid voor moslims om zich door een Sharia-rechtbank te laten berechten. Wat mij betreft moeten we daar dringend de grenzen van aangeven.

Met het schrappen van de financiering van godsdiensten geeft de overheid toch ook mogelijkheden van controle uit handen?

Ann Brussels: Hoe dan ook zou de wetgeving op vzw's bijvoorbeeld blijven gelden. Maar het is een illusie om te denken dat we nu controle hebben over wat gepreikt wordt door de religieuzen die we financieel ondersteunen. De bisschop van Brugge bleek ook niet zo'n goed mens te zijn, toch? En dat potje bleef gedekt. Ik zie in Brussel pinksterkerken als paddenstoelen uit de grond schieten. Ook met overheidssteun zouden ze evenveel geld blijven ronselen.

Gwendolyn, jij stelt voor om de financiering van de erediensten op een meer objectieve leest te schoeien.

Gwendolyn Rutten: Als we geen rekening zouden moeten houden met een situatie die historisch gegroeid is,

© Norbert Van Yperzeele

dan is een volledige scheiding tussen kerk en staat ook voor mij het ideaal. Ik vind levensbeschouwing belangrijk en het kan een waardevolle plaats innemen in het leven van mensen. Een kerntaak van de overheid is het echter niet.

Maar het ideale is soms de vijand van het goede. Een meer representatieve verdeling van middelen is een meer realistische optie. Mijn voorstel is om de verschillende erkende levensbeschouwingen een basisfinanciering te geven. Iedereen moet en zal zich kunnen blijven uiten. Maar de verdeling van de middelen die daar bovenop komen moet meer representatief zijn.

'Meer representatief', dan denk ik: veel minder voor de katholieke kerk, minder voor de vrijzinnigheid, meer voor de islam.

Gwendolyn Rutten: Dat hangt er nog van af. We zouden de mensen bijvoorbeeld kunnen vragen waar volgens hen de extra overheidssteun naartoe zou moeten gaan, in plaats van ze gewoon te vragen wat hun overtuiging is. Dan ontstaat er een debat waarvan de uitkomst niet vast ligt. Ik kan me niet-gelovigen voorstellen die vinden dat er geld mag gaan naar de kerk, en niet-vrijzinnigen die vinden dat het goed is dat de georganiseerde vrijzinnigheid bestaat.

Hoe dan ook wil ik geleidelijk aan gaan: geen enkele levensbeschouwing mag het risico lopen de steun binnen een aantal jaren volledig te zien

opdrogen. We kunnen bijvoorbeeld moeilijk de helft van het aantal priesters op staande voet ontslaan. Maar de plaatsen die door pensionering vrijkomen kunnen geleidelijk op een meer representatieve manier ingevuld worden.

'Het ideale is soms de vijand van het goede'

En wat de islam betreft: we mogen de toepassing van een principe waarover een grote meerderheid het eens is, niet laten afhangen van onze angst voor één religie. Bovendien vind ik dat je meer geld mag koppelen aan garanties over het respect voor grondrechten in de samenleving. *Quid pro quo*. Maar het blijft een moeilijk debat, omdat inmenging in de religie zelf grondwettelijk niet kan.

Is het realistisch te denken dat hier binnenkort een doorbraak in komt?

Gwendolyn Rutten: Het trage tempo waarmee dat dossier beweegt ergert me mateloos. Het goede nieuws is dat het parlement ruimte krijgt in het regeerakkoord om dit te regelen. Ik zal in ieder geval mijn best doen om het voorstel daar op de agenda te krijgen. Met Annemie Turtelboom (Open Vld) als Minister van Justitie in de plaats van Stefaan De Clerck (CD&V) hoop ik er toch op dat er iets sneller schot in de zaak zal komen.

Peter Legro

Maria, mei, magie

Maria van Daalen behoudt de twijfel

Zou Maria van Daalen (Voorburg, 1950) aan *Een mei van vroomheid* hebben gedacht toen zij haar *Meiliedje* componeerde? De novelle van de Bruggeling Maurits Sabbe, verschenen in 1903, werd in 1917 heruitgegeven bij Van Dishoeck en Brand in Bussum. Uitgeverij Heideland maakte er in 1967 een Vlaamse Pocket van. Ofwel heeft van Daalen het boekje al gelezen, ofwel zal ze het nog lezen – dat is ze aan haar voornaam en haar religieuze preoccupaties verplicht.

Het *Meiliedje* uit de bundel *De wet van behoud van energie* (2007) is een variatie op het Petrarcaanse sonnet, waarbij het rijmschema ook in het sextet op een bijzondere manier wordt volgehouden door het gepaarde rijm van de elfde en twaalfde regel tweevoudig te omarmen. Een mooie accolade.

Het poëtische oeuvre van van Daalen bestaat in essentie uit autobiografische zelfbespiegeling, memories en reflectie op haar metier. Het lyrische ik, de auteur Maria van Daalen en Maria Machelina de Rooij, de 'inwonster van de nieuwe stad', zijn redelijk congruent. Ongetwijfeld hebben ze samen daadwerkelijk de Sint Andreaskerk in Almere betreden en de heilige Maria om bijstand verzocht.

De invocatie is geen gebruikelijke stijlfiguur in de hedendaagse literatuur, en de aanroeping van Maria als muze is wel heel uitzonderlijk. De ene Maria aanroept de andere, met een bede om de verzen te sterken waarvan

Meiliedje

De mooiste Maria van de nieuwe stad
woont in de kapel van de Andreaskerk.
Ik loop er zelf graag binnen tijdens het werk
aan een lief sonnetje voor mijn nieuwe schat

aan verzen die pasgeboren zijn, nog nat
van inspiratie. Maria, maak ze sterk,
zodat ze straks na kruisiging en grafzerk
vrolijk opstaan bij herlezing van het blad.

Mevrouw de dichter, bent u roomskatholiek?
Ik doe vodou, ik schrijf over toveren.
Helpt dat? Het magische dichterschap is arm

aan geld en zekerheden. Ik houd mij warm
met woorden, stilte, geluk veroveren
in taal, rijkste landschap, liefde en muziek.

'Mevrouw de dichter' zopas is bevalen.

Opdat ze straks de (zelf)kritiek zouden doorstaan. Daarbij maakt van Daalen gretig gebruik van christelijke symboliek: kruisiging, graflegging en wederopstanding.

Na de invocatie volgt dan ook de volta, met de vraag: 'Mevrouw de dichter, bent u roomskatholiek?' Een venijnige vraag. *N'est pas catholique qui veut*. Toen zij in 2007 tot de kerk van Rome wilde toetreden – niet evident voor iemand van gereformeerde huize – stuitte haar verzoek op verzet

van de roomse clerus. De bisschop van Haarlem verzette zich tegen haar opname omdat de postulante geïnitieerd was in de vodoucultus. Dat bleek een beletsel.

Later werd ze overigens wél opgenomen. En, daar het priesterschap in de rooms-katholieke kerk voor vrouwen alsnog een ontoegankelijk sacrament is, werd ze vodoupriesteres.

Dat lijkt te helpen: van Daalen's 'magisch dichterschap' wordt erdoor gevoed. Kennelijk is zij gefascineerd door deze polytheïstische religie die destijds door West-Afrikaanse slaven in Amerika werd verspreid. In diverse varianten van vodou (of voodoo) vermengden zich magische en katholieke rituelen.

Dit spirituele amalgaam inspireerde haar tot veel lossere gedichten – gebeden tot de geestwezens – die soms de vorm aannemen van een litanie, vol van rituele, bezwerende repetitie. De exaltatie is niet veraf, maar van Daalen beheerst haar vervoering. Haar chthonische verhalen lijken in de eerste plaats voor ingewijden bestemd, maar door hun beeldende kracht zijn ze ook voor profanen boeiend. Haar geloof is haar inspiratie, geen bron van zekerheden. Uit het laatste terzet van het *Meiliedje* valt te besluiten: de ware religie is de poëzie, de ware roeping is het dichterschap en het ware huis is dat van de taal.

Renaat Ramon

Evie Embrechts is actief bij FEL (Feministisch en Links), een feministische actie- en vormingsgroep in Gent, en VOK (Vrouwen Overleg Komitee), feministische denkgroep. Ze is daarnaast ook redactrice bij het drietalige tijdschrift Scumgrrrls en schrijft sinds kort voor DeWereldMorgen.be.

Prostitutie is een vorm van geweld van overwegend mannen op overwegend vrouwen. Dat is niet toevallig, het is een weerspiegeling van de sociale machtsrelaties tussen mannen en vrouwen, tussen pooier en prostituee, tussen de klant/uitbouter en de 'sekswerkster'.

Meisjes zijn gemiddeld 15 jaar oud als ze in de prostitutie terechtkomen, in 50 tot 80% van de gevallen hebben zij een geschiedenis van seksueel misbruik en incest. Vrouwen in de prostitutie hebben een sterftecijfer dat veertig keer hoger ligt dan gemiddeld. Vrijwel alle vrouwen hebben, als ze erin slagen levend uit de prostitutie te komen, posttraumatische stressstoornis en tal van andere fysieke, emotionele en sociale problemen. Niet voor niets vergelijken medisch onderzoekers hen met overlevenden van martelpraktijken.

'Hoerenlopers' zijn gemiddeld 30 à 40 jaar oud, getrouwd, hoogopgeleid, gezond, verdienen een modaal tot bovenmodaal inkomen en kijken regelmatig naar porno. Zet koper en prostituee naast elkaar en het is duidelijk wie de macht in handen heeft.

Kopers bedenken allerlei uitvluchten. De vrouw verleidt mannen zodat mannen niet kunnen weerstaan. De vrouw heeft geld nodig voor een luxeleventje, reisjes, auto ... Ze verdient er

goed aan, prostituees worden snel rijk. In 99% van de gevallen onzin, maar toch helpt het excuus.

Pooiers zoeken vrouwen met geestelijke problemen en zware ervaringen in hun jeugd, zoals seksueel misbruik. Ze kraken vrouwen om ze voor te bereiden op prostitutie. Ontnuchterend voor mensen die geloven in de *glamour* die de media ons voorspiegelen en belangrijk om de discussies hierover te verbinden met de realiteit.

Zolang er één vrouw gekocht wordt zijn alle vrouwen koopwaar

In een feministische kijk ligt de focus ook op de klant/uitbouter. Wij zien klanten als een belangrijke schakel in dit systeem: mannen kunnen ervoor kiezen om niet te accepteren dat vrouwen gekocht en verkocht worden. Ze kunnen ervoor kiezen om vrouwen niet tot objecten te maken en hen een veiligere samenleving te bieden. Want zolang er één vrouw gekocht wordt zijn alle vrouwen (potentiële) koopwaar.

De oplossing is om het kopen te verbieden – zonder vraag geen aanbod – en daarmee prostitutie en vrouwenhandel uit te bannen. De vraag naar het kopen van vrouwen is immers geen intrinsiek mannelijke behoefte. In Zweden accepteert men niet dat vrouwen gekocht worden, vrouwenhandelaars vermijden het land omdat er geen markt is – het Zweedse model werkt.

De legalisering heeft in de praktijk gefaald. In Nederland heeft het niet

geholpen om misbruik en zogenaamd onvrijwillige prostitutie te voorkomen. Sinds de opheffing van het bordeelverbod groeide de illegale prostitutie er als nooit tevoren.

Door prostitutie te legaliseren wordt het signaal gegeven dat het acceptabel is voor mannen om vrouwen te kopen. Mannen kunnen hun gang gaan met een afkoopsom – een aflat? – die hun geweten vrijpleit en hun verantwoordelijkheid opheft. Het was geen geweld, ik heb ervoor betaald, dat is perfect normaal in een markteconomie, iedereen heeft er baat bij.

Om de maatschappij te begrijpen mogen we niet blind zijn voor de machtsfactoren die inwerken op individuen. Prostitutie heeft een negatief effect op vrouwen als groep en geeft de boodschap dat zowel geweld tegen vrouwen als gedwongen seks aanvaardbaar zijn. Prostitutie is het idee, en de praktijk, dat er altijd beschikbare vrouwen moeten zijn om te kopen.

Is prostitutie normaal? Prostitutie is perfect normaal in een kapitalistische wereld waarin alles tot koopwaar wordt gemaakt. In een seksistische wereld waarin vrouwen worden opgevoed om zorg te dragen voor mannen op welke manier dan ook, te dienen als seksklasse, als mindere mens: in zo'n wereld is prostitutie inderdaad normaal.

Evie Embrechts, Nina Nijsten & Karin Werkman van FEL

(Spelregels: de auteurs 'pro' en 'contra' nemen vooraf geen kennis van elkaars standpunt.)

zinnig?

Prostitutie is een verschijnsel van alle tijden en alle culturen. Gedogen, zoals momenteel in ons land het geval is, of een Zweeds model hanteren waarbij de prostitutie legaal is, zoals in Nederland. Volgens een rapport van de United Nations Economic and Social Commission for Europe wordt elk jaar minstens 125.000 vrouwen in de prostitutie gedwongen. De vraag: is een verbod op prostitutie zinvol of niet?

'Prostitutie is van alle tijden en van alle culturen.' Vaak wordt het omschreven als een noodzakelijk kwaad, en bijgevolg gedoogd in de schemerzone van de wet. De wettelijke bepalingen bestaan uit de *Overeenkomst ter bestrijding van de handel in mensen en van de exploitatie van prostitutie*, ondertekend te New York op 21 maart 1950 en goedgekeurd door België in 1965.

België balanceert tussen deze strafrechtelijke verbodsbepaling, een gedoogbeleid en de verschillende gemeentelijke reglementeringen. Het komt erop neer dat prostitutie op zichzelf niet strafbaar is, wél de exploitatie ervan, zelfs al gebeurt dat uit vrije keuze van de betrokkene zelf. Ook het houden van een 'huis van ontucht' is strafbaar.

Vele steden voeren een gedoogbeleid: de prostituee wordt ingeschreven als dienstster of karakterdanceres, wat perfect kan binnen de horecawetgeving. Als een stad dan ook nog scherp toekijkt op de locaties, hygiëne en veiligheid, dan krijgen we een systeem met een maximale bescherming van de prostituee. Alle inspanningen ten spijt, zal een verschuiving naar minder zichtbare (sinds de opkomst van het internet zelfs onzichtbare) en vaak gewelddadige vormen van prostitutie vaak onvermijdelijk zijn.

Toch is dit gedoogbeleid de enige manier om prostitutie te 'regelen', totdat de wetgever zijn nek eens uitsteekt. Er waren al wetgevendende initiatieven, maar deze voorstellen om prostitutie te legaliseren verdwenen samen met hun indieners uit het parlement. Weinig politici lijken écht te willen gaan voor dit gevoelige dossier, omdat

een wet nooit elk misbruik zal kunnen uitsluiten.

Zij die voor een verbod pleiten, verwijzen vaak naar de praktijk in Nederland en Duitsland, waar gebleken is dat legalisatie het illegale circuit niet doet verdwijnen. Het strafbaar stellen van de klant, zoals in Zweden, zorgt er dan weer voor dat prostituees in de clandestiniteit gaan werken. Dat is immers de enige manier om hun klanten te behouden.

Prostitutie verbieden is problemen zoeken

Het oudste beroep van de wereld zal altijd het meest omstreden beroep blijven. Toch pleiten wij, vrijzinnig humanisten, voor de legalisatie van prostitutie, zodat een man of vrouw die er vrijwillig voor kiest in optimale omstandigheden kan werken. Dit houdt in dat er een erkenning van het beroep moet komen, zodat via de sociale wetgeving zwartwerk kan worden aangepakt, en de prostituee zich volledig in regel kan stellen met de sociale zekerheid en de fiscaliteit.

Werken als zelfstandige geeft enorm veel vrijheid, maar de administratieve rompslomp is dan weer niet te overzien. Voor een arbeidsovereenkomst met een werkgever dient echter het Strafwetboek te worden aangepast, zodat de werkgever niet beschuldigd kan worden van souteneurschap. Bovendien moeten er bepalingen komen in verband met vergoedingen, de uurregeling, het recht om klanten te weigeren en het recht om arbeidsvoorwaarden te eisen (bijvoorbeeld condoomgebruik).

Wellicht is het noodzakelijk om allebei

CONTRA

Jacinta De Roeck is directeur van de Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging. Voordien zetelde ze in de Senaat, waar zij mee de basis legde voor de Belgische euthanasiewet van 2002. Als directeur van HVV blijft ze bio-ethische dossiers verder opvolgen. Ze bepleit, onder andere, de uitbreiding van de euthanasiewet voor verworven wilsonbekwaamheid (zoals dementie) en minderjarigen zonder opgelegde leeftijdsgrens.

de systemen mogelijk te maken. Dit houdt in dat niet alleen een zelfstandigenstatuut, maar ook het openhouden van een bordje gereguleerd moet worden. Op die manier kan er een infrastructuur worden aangeboden die voldoet aan alle voorschriften qua gezondheid en veiligheid. Een prostituee kan zo zelf kiezen in welk statuut ze stapt.

Omdat we ons realiseren dat er zelfs in een legaal systeem vormen van misbruik, pooierschap en mensenhandel zullen blijven bestaan, moeten alle personen gestraft worden die dit wettelijke kader te buiten gaan. Ook de cliënt die in het illegale circuit zijn 'genoege' blijft zoeken.

Ondanks een legalisering zal prostitutie tot de verbeelding blijven spreken, en niet altijd in positieve zin. Bovendien vragen we ons af wat jarenlange prostitutie, ook al is het volledig uit vrije keuze, teweegbrengt in de hoofden van mannelijke of vrouwelijke prostituees.

Geen gemakkelijk onderwerp, maar één ding is zeker: verbieden is slechter dan op een goed geregelde en omkaderde manier toelaten. Prostitutie verbieden is problemen zoeken.

Jacinta De Roeck

Lezer, dit is uw rubriek. Forum is het discussieplatform van de Geus. De redactie behoudt zich het recht voor om uw bijdrage in te korten, echter zonder dat aan de essentie van uw boodschap wordt geraakt. Uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omwille van plaatsgebrek of omdat het behandelde thema al vaak

aan bod is gekomen. Heel uitzonderlijk wordt een bijdrage niet gepubliceerd omdat de inhoud volkomen in strijd is met onze beginselen. Stuur uw reacties bij voorkeur via e-mail naar thomas@geuzenhuis.be of op ons adres Kantienberg 9 – 9000 Gent.

WIE ZICHZELF VERDEELT WORDT OVERHEERST!

De reden voor deze brief is mijn toenemende ergernis over de ontsporing van de discussie over het al dan niet vervangen van de cursus NCZ door een algemeen levensbeschouwelijk vak.

Enkele bemerkingen:

- kennis van andere levensbeschouwingen is een noodzaak om goed te functioneren in de huidige multiculturele maatschappij. Het onderwijs moet dit, volgens zowat iedereen, invullen en plaatst daarbij alle levensbeschouwingen op dezelfde lijn. Moet de vrijzinnig humanist dat daarom ook doen? Volgens mij absoluut niet.
- is de cursus NCZ een absolute noodzaak? Neen. Is hij wenselijk? Ja. Is hij voor verbetering vatbaar? Uiteraard. Zo zou er meer filosofie en informatie over andere levensbeschouwingen aan bod mogen komen. Bovendien hoor ik opmerkingen dat, ondanks de uitstekende selectie, opleiding en motivatie van leerkrachten, de cursus staat of valt met de inspanningen van de individuele leerkracht.
- het voorstel om twee jaren van de cursus NCZ te vervangen door een algemeen levensbeschouwelijk vak is inhoudelijk te verdedigen. Dat men de uren gaat wegpikken zonder overleg bij de vrijzinnige vrienden die algemeen levensbeschouwelijke vorming misschien wel deels genegen zijn, lijkt niet echt de beste strategie. Men kan een hele hoop tegenwerking

verwachten, zelfs al slaagt men in de invoering ervan. Dit hypothekeert de kansen op succes! Sommigen willen dat zo'n algemene vorming ook in het katholieke net wordt ingevoerd. Een natte droom? Men gaat ten aanval op het katholieke bolwerk met jammer genoeg slechts een beperkt aantal vrijzinnigen. Daarbij werkt de rest van de vrijzinnigen in de achterhoede tegen. Strategisch gezien niet schitterend.

- de vrijzinnigheid en de cursus NCZ openstellen voor discussie met andere levensbeschouwingen? Hoera! Gebeurt dit echter door impliciet het beeld te scheppen dat die cursus niet goed is en door te stellen dat er uren weg mogen wegens irrelevant, maakt men een tactische fout. De deur openstellen vanuit een zwaktepositie lijkt strategisch niet echt de beste aanpak.

Ik luister veel, en in mijn perceptie is de afstand tussen de voorstanders van het behoud van NCZ en de voorstanders van de twee aparte jaren minimaal. In de industriële wereld, mijn professionele biotoop, zet men zich rond de tafel en probeert men tot een logisch, rationeel en werkbaar vergelijk te komen. Dit lukt ook nog meestal.

Vrienden, goedmenende vrijzinnigen, stop dus met ruziemaken en het afbreken of verafgoden van de cursus NCZ, en zet u rond de tafel!

Joris Van De Putte

IN MEMORIAM GILBERT TEMMERMAN

Gilbert Temmerman is plots overleden. De telefoontjes die dat intrieste nieuws melden, stromen toe. Het vergt tijd om die boodschap te laten doordringen. Gilbert is er niet meer. Maar dat kan toch niet? Hij was er altijd en overal. Hij zat nog boordevol geestdrift en energie.

En toch. We moeten dit verlies verwerken. Dat is vrijwel onmogelijk. Men vraagt mij hoe ik me hem herinner. Ik kan het niet in woorden vatten. Bovenal denk ik aan plichtsbeseft, aan rechtlijnigheid ook. En natuurlijk aan zijn immense sociale bewogenheid.

Als overtuigd socialist was hij een principiële vrijzinnige. Door zijn gedrevenheid wekte hij soms de schijn van het tegendeel, maar hij was wezenlijk een zeer verdraagzaam en open man. Nou ja, hij

was beslist onverdraagzaam voor de onverdraagzamen. Hij had in zijn jeugd immers meegemaakt hoe totalitarisme de mensheid bedreigde. Dat was hij nooit vergeten. Evenmin kon hij de 'tsjeven' hun stiekeme streken vergeven waarmee ze zijn partij voordien uit het college hadden gekegeld. Zo werd hij een van de grondleggers van het paarse stadsbestuur, dat nu al haast een kwarteeuw Gent tot een warme en verdraagzame gemeenschap uitbouwt. Ook al woonde hij getrouwd aan zijn levensfilosofie nooit een kerkdienst bij, hij stond er borg voor dat alle overtuigingen hun rechtmatige aandeel kregen. Het Geuzenhuis kreeg onder zijn burgemeesterschap een ruim onderkomen aan de Kantienberg.

Het meest blijft Gilbert Temmerman me bij als een fervent verdediger van het algemeen belang. Dat was voor hem geen vaag begrip. Hij zette zich zijn hele leven in voor een rechtvaardige samenleving waarin gelijkheid en broederlijkheid borg staan voor welvaart en welzijn voor iedereen. Die strijd is nog lang niet gestreden. We zullen die in zijn plaats verder zetten.

Frank Beke, ereburgemeester Gent

Kunst en feminisme

Liliane Vertessen en Fia Cielen

Vrouwelijke, uitgesproken feministische kunstenaars waren tot ver in de twintigste eeuw nog witte raven. Als we het kunstlandschap vandaag de dag bekijken zien we dat er ook op dat front een hele strijd is gestreden. Hoog tijd dus voor een overzicht van het feminisme in de moderne kunst. Vanuit deze context belichten we het werk van Liliane Vertessen en Fia Cielen, twee hedendaagse kunstenaars die hun vrouw-zijn expliciet thematiseren.

EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN HET FEMINISME IN DE KUNST

De eerste protesten tegen de beknotting van de vrouwelijke creativiteit in al haar facetten dateren van het begin van de vorige eeuw. Het feminisme

ontstond al aan het einde van de negentiende eeuw, maar had eerst andere katten te geselen dan de kunst.

Pas in de jaren zestig kreeg de vrouw een plaats op de kunstscène. Ze moest hiervoor, ondersteund door de tweede

feministische golf, wel hard vechten. Exemplarisch voor de mannelijke overheersing in de kunst zijn de antropometrische *happenings* die Yves Klein vanaf 1958 bracht. Hij drukte naakte, blauw geschilderde vrouwenlichamen af op papier en gebruikte zo de vrouw als penseel of drukmachine.

Shigeko Kubota gaf hem lik op stuk door in 1965 een kwast aan haar slipje vast te maken en zo een *Vagina Painting* te realiseren. Het was niet alleen Kubota's bedoeling Yves Klein te parodiëren, maar ook om te reageren op de ejaculatieve techniek van de *drippings* in Jackson Pollocks *action painting*.

Hoewel de Fluxusbeweging met hun *happenings* en *performances* vooral een mannenaangelegenheid was, zijn

Liliane Vertessen, Bar, 1989.

Fia Cielen, videostills uit 1+1=1, videowerk in loop.

er toch een aantal vrouwen in het begin van de jaren zestig op die kar gesprongen. Deze kunstvorm maakte het immers mogelijk om tegelijkertijd zeer persoonlijk te zijn én een politieke dimensie toe te voegen, om zo de ogen te openen van de mannelijke blik op de wereld.

In de jaren zeventig ging deze strijd verder en zochten kunstenaressen – die werden toen nog zo genoemd – naar de ‘eigenheid’ van de vrouw. Pas in de jaren tachtig zouden feministische kunstenaars internationaal doorbreken. Enkele zwarte vrouwen wezen er echter op dat het feminisme een louter blanke aangelegenheid was. Door dit protest tegen een dubbele onderdrukking werd het feminisme solidair met andere slachtoffers van maatschappelijke achterstelling.

Halverwege de jaren tachtig zit men volop in het postmodernisme. Een van de kenmerken daarvan is het opheffen van het onderscheid tussen kunst en populaire cultuur (en zelfs gewoon de levenservaring) als middel om zich uit te drukken. Het feminisme heeft hierop ingespeeld.

De *Guerrilla Girls* bijvoorbeeld, gebruikten aan het einde van de jaren tachtig simpelweg een poster om hun boodschap te verkondigen. De bekendste actie van deze anonieme groep vrouwen, gemaskerd met een gorillakap, bestond uit de slogan: ‘Do women have to be naked to get into the Met. Museum?’ Ondersteund met de

informatie: ‘*Less than 5% of the artists in the Modern Arts sections are women, but 85% of the nudes are female.*’

Begin jaren negentig verschoof de interesse van feministische kunstenaars naar de lijfelijkheid. Er werd ingespeeld op de freudiaanse gedachte van het lichaam als polymorf pervers. Vrouwen onderzochten dit fenomeen bij zichzelf in al zijn verscheidenheid en waren niet langer begaan met de fetisjerende mannenblik op hun lichaam. Als communicatiemiddel werd er eerder een beroep gedaan op objecten dan op woorden.

De eeuwwisseling was dan weer een belangrijke periode om terug te blikken, om de onderdrukking (en de hierbij opgelopen schade) te herdenken en opnieuw in vraag te stellen. De grenzen van het genderfenomeen, en hun overschrijdbaarheid, werden verder afgetast.

VERSCHILLENDE INVULLINGEN VAN HET FEMINISME: DRIE THEORETISCHE VISIES

Het is duidelijk dat de invulling van het feminisme doorheen de tijd evolueert. De oudst gekende daad die het startsein vormde van het denken over de vrouw in de kunst en haar geschiedenis, was van vandalistische aard. Op 11 maart 1914 beschadigde Mary Richardson in de Londense National Gallery het schilderij *Het toilet van Venus* van Velázquez (1599-1660) met een bijl.

Richardson wou de aandacht vestigen op de manier waarop vrouwen als lustobject werden gebruikt in een artistiek genre dat ontwikkeld werd voor en door mannen. Wie niet horen wil moet voelen. Spijtig dat het slachtoffer een goed kunstwerk was. Wie de verantwoordelijkheid draagt is onduidelijk. Mary of de mannenmaatschappij?

Om hun protest te tonen gingen kunstenaars vanaf de tweede feministische golf de kunst eerder gebruiken dan haar te vernietigen. Op theoretisch vlak kan men drie visies onderscheiden, die weliswaar wat verschillen in tijd, maar toch samen voorkomen.

Het verlangen naar gelijkheid zette kunsthistorici er in de eerste plaats toe aan op zoek te gaan naar miskende vrouwelijke kunstenaars. Al snel werden er vrouwen gevonden met evenveel talent als mannen, maar met minder museale erkenning. Dit gelijkheidsdenken ontketende een wedijver die heel wat studies heeft opgeleverd. Hierdoor werd deze historische misgroei gedeeltelijk gecorrigeerd.

Bij het vergelijken rangschikken blijft men echter vertrekken van masculiene selectiecriteria. Wat niet wegneemt dat deze manier van denken toch een onmiskenbaar positief resultaat heeft gehad: het herkenbaar worden van een vrouwelijke traditie.

Een tweede feministische strekking gaf er de voorkeur aan om het verschil

tussen beide geslachten te benadrukken.

Ten slotte kunnen we vaststellen dat de postmodernistische wending in het denken – hoe kan het ook anders – ook haar invloed heeft uitgeoefend op nieuwe feministische inzichten, die men daardoor zelfs ‘postfeministisch’ is gaan noemen. Bij deze derde theorie bekijkt men het probleem van de maatschappelijke wanverhoudingen tussen man en vrouw als een ruimer sociaal probleem. Bovendien is men niet zozeer geïnteresseerd in de feiten, bijvoorbeeld gelijkheid of verschil, maar wel in hoe betekenissen in verband met vrouwelijkheid tot stand komen. Hoe worden deze betekenissen maatschappelijk geconstrueerd?

Deconstructie, heet een dergelijke manier van kijken. Deze door Derrida ingevoerde term betekent niet afbraak of destructie, maar duidt een methode aan om bloot te leggen hoe maatschappelijke betekenissen tot stand komen.

Vandaag de dag zijn er tal van vrouwelijke kunstenaars die hun eigen ervaringen, vanuit hun vrouw-zijn, als thema nemen om zeer interessante kunstwerken te maken. Liliane Vertessen is er daar zeker één van, en binnen de nieuwe generatie toont Fia Cielen zich voorbij het feminisme.

LILIANE VERTESSEN

Liliane Vertessen zet types neer. Al van kindsbeen af wou ze anders zijn dan de anderen. Ze zoekt haar eigen esthetiek en vult die erg persoonlijk in, soms opboksend tegen heel wat kritiek.

Vertessen, door een intense zintuiglijkheid gedreven, creëert installaties met zichzelf als medium. Telkens biedt ze zich aan de kijker aan in zinnen-prikkelende poses, zij het enkel als kunstwerk. Ze fotografeert zichzelf terwijl ze erg uiteenlopende personages belichaamt: het onschuldige meisje, de begeerlijke *femme fatale*, onbereikbare maagd, dominante vamp, provocerende stoeipoes, enzovoorts.

Eens ze de foto's heeft gemaakt, stapt ze uit haar rol en neemt opnieuw haar

hoedanigheid van scheppend kunstenaar aan, om het werk verder samen te stellen. Door er andere componenten aan toe te voegen, komt ze tot een verruimd en gemaximaliseerd zelfportret – een nieuwe invulling van een klassiek genre – dat samenhangt met een meervoudige en gelaagde persoonlijkheid.

Hoewel ze zich niet vereenzelvigd met deze manifestaties – het blijven immers vertolkte personages – verrijken ze onrechtstreeks haar echte identiteit. Vertessen laat in zekere zin niet enkel typering van zichzelf zien, maar van de vrouw in het algemeen. Ze toont de vrouw in al haar kwetsbaarheid, als lustobject voor de man, maar daardoor tegelijkertijd in een machtspositie, gewapend met verleidingskracht. Eens het geheel is afgewerkt, is het aan de toeschouwer om er inhoud aan te geven.

Liliane Vertessen voegt pluimen, zuilen, spiegels of andere constructies toe aan haar zelfportretten, wat resulteert in een doordacht driedimensionaal beeld. De kunstenaar zelf is in haar foto's opgesteld in uitdagende, romantische, vaak weinig verhullende kledij binnen een zelf samengestelde scène.

In tegenstelling tot erotische glamourafbeeldingen – door hun bewonderaars graag haarscherp en in uitgesproken kleuren gezien – zijn Vertessens foto's niet bijzonder scherp, de belichting meestal vlak: beeldkenmerken die de foto's net een doorgedreven authenticiteit verlenen. Soms worden ze ingevuld met fluokleuren of bijvoorbeeld een krachtige confrontatie tussen rood en zwart.

In *Bar* (1989) echter, worden de zwart-witbeelden verrijkt met een subtiële toevoeging van een zachtroze tint. De kunstenaar speelt met (on)evenwicht, herhaling, fijnzinnig contrast; met orde en de doorbreking daarvan. In elk werk haalt ze een andere vrouw in zichzelf naar boven. *Bar* etaleert een spanningsveld tussen ongegeneerde vrijpostigheid en onschuld, waarbij laatstgenoemde eigenschap kracht wordt bijgezet door het afbeelden van een pluchen teddybeer.

De neonarmaturen vormen een herkenbaar beeldelement binnen Vertessens oeuvre: pijlen die de blik van de toeschouwer leiden, woorden of soms simpelweg een lijn die de golvende vorm van haar lichaam accentueert. De neonletters BAR op de ietwat vage achtergrond brengen het geheel op een interessante wijze uit balans.

FIA CIELEN

Fia Cielen laat zich niet leiden door de restricties van één medium. Tekeningen, sculpturen, films en installaties maken deel uit van haar jonge en veelzijdige oeuvre waarin de hybride werkelijkheid centraal staat.

Haar video *1+1=1* toont twee ogenschijnlijk identieke vrouwen – de kunstenaar ontmoette toevallig haar evenbeeld – verward in een innige kus. Allebei dragen ze de haren in een nonchalante knot en zijn ze op dezelfde wijze opgemaakt, wat hun gelijkenis nog kracht bijzet. Hun gelijkvormige kaak- en halslijnen bewegen zich in een harmonische choreografie tegenover elkaar.

De figuren zijn ontdaan van ruimte en tijd: in deze neutrale scène, enkel gebroken door de schaduw van het zoenende koppel, ligt de nadruk in de eerste plaats op de beweging. De tongzoen neemt niet in intensiteit toe of vertelt geen verhaal, de videoloop loopt door, zij het zonder aan kracht te verliezen.

In dit uitgesponnen moment houden herkenning en vervreemding elkaar in evenwicht. Hoewel de video een prikkelende ontmoeting tussen twee bevallige, fragiele vrouwen ensceneert, lijkt hier geen uitwisseling plaats te vinden maar eerder een narcistische zelfbevrediging.

Cielen verbeeldt de drang naar perfectie – en de daaruit voortvloeiende, toenemende aspiratie naar een monocultuur en uniformiteit – op een impliciet kritische maar vooral onderzoekende en observerende wijze.

Ankeliën Kindekens
en Willem Elias

Marianne Faithfull met 'De Zeven Hoofdzonden' in Gent

Op 31 maart 2012 komt Marianne Faithfull, samen met het Brussels Philharmonic onder leiding van Fabian Gabel, naar het muziekcentrum de Bijloke voor de uitvoering van *Die sieben Todsunden der Kleinburger* van Kurt Weill en Bertolt Brecht. Faithfull bracht al eerder liederen van Weill en Brecht, onder meer op het Brechtfestival in 2011, en zoals nog zal blijken heeft ze een persoonlijke band met hun werk. Met Marianne Faithfull staat een van de meest markante figuren uit de popgeschiedenis op het Gentse podium. Het is niet haar eerste keer in de Arteveldestad: in 2008 was ze erbij toen Angelo Badalamenti een *World Soundtrack Award* in ontvangst nam op het Filmfestival van Gent. De Geus gidst u in vogelvlucht door de carrière van deze bijzondere vrouw.

1960 – 1970: ROOTS, STONES EN JAGGER

In de jaren zestig was Marianne Faithfull ongetwijfeld dé *Queen of Swinging London*. Haar relatie met die andere legende, Mick Jagger, heeft daar veel mee te maken. Terwijl de Beatles destijds grote successen behaalden met eigen composities, scoorden The Rolling Stones – zeg maar de ruwere versie van The Beatles – hun eerste hit met *I wanna be your man*: een nummer van, jawel, Lennon en McCartney! Tot in 1964 schreven De Stones geen eigen nummers, maar ze lieten zich beïnvloeden door grootheden uit de *Rhythm-and-blues*, zoals Muddy Waters, en coverden voornamelijk *blues-standards*.

Het verhaal gaat dat Andrew Loog Oldham, hun eerste en al even piepjonge manager, Mick Jagger en Keith

Richards opsloot in de keuken van hun weinig benijdenswaardige Londense flat met de verplichting om terug buiten te komen met eigen songs. Hun eerste gezamenlijk geschreven nummer, *As tears go by*, voerden ze in eerste instantie niet zelf uit. Oldham gaf het aan Marianne Faithfull, die er op haar zeventiende een monsterhit mee had in 1964. Als ze 23 jaar later op haar plaat *Strange Weather* het nummer opnieuw zingt, zegt ze daarover: *'Forty is the age to sing it, not seventeen.'*

Andrew Loog Oldham leerde Faithfull kennen op een feestje van The Rolling Stones, waar ze met John Dunbar aanwezig was. Een jaar later trouwde ze met Dunbar, maar al vlug kwam er een einde aan hun huwelijk en ging ze een relatie aan met Mick Jagger.

Samen zouden ze het hipste koppel van de jaren zestig worden.

Jagger toonde van bij hun eerste ontmoeting belangstelling voor Marianne, geboeid als hij was door haar roots. Marianne Faithfull werd geboren in december 1946 als dochter van een Britse legerofficier en de Oostenrijkse Eva Von Sacher-Masoch. Haar moeder, ook bekend als de Weense barones Eva Enisso en verbonden met de Habsburgse dynastie, was een afstammeling van de legendarische schrijver Leopold Von Sacher-Masoch (1836-1895) die met zijn boek *Venus im Pelz* (*Venus in Furs/Venus in bont*) in 1870 het woord masochisme introduceerde. Ze was danseres en ballerina geweest in het gezelschap van Max Reinhardt, en heeft nog in producties van Bertolt Brecht en Kurt Weill gedanst. Faithfull is dus al sinds haar kindertijd vertrouwd met het werk van Weill en theaterauteur Brecht.

1970 – 1990: VAN JUNKIE TOT DIVA

Dat het tussen Jagger en Faithfull fout zou lopen stond in de sterren geschreven: in die jaren ontdekte Marianne Faithfull namelijk allerlei drugs en ging ermee aan het experimenteren. Dat dit ook haar carrière in een diep dal zou brengen, was al even voorspelbaar. Begin jaren zeventig eindigde haar relatie met Mick Jagger, waarna Faithfull even van het muziektoneel verdween. Ze belandde in het drugsmilieu, waardoor ze zelfs een tijdje op de straten van Soho leefde en het hoederecht over haar zoon verloor.

Pas aan het einde van dit decen-

nium zou ze terug op de popscene verschijnen met *Broken English*, haar beste album, zeg maar. De wereld herontdekte haar als zangeres met een typische, ietwat gekraakte stem als gevolg van haar liederlijke leven. Haar eigen kwaliteiten als artieste waren belangrijker dan het feit dat ze ooit het liefje van Mick Jagger was, en dat illustreerde ze met een aantal sterke nummers zoals *The Eyes of Lucy Jordan*, of het aan Ulrike Meinhof opgedragen titelnummer.

Ze had wel degelijk meer in haar mars dan iedereen tot dan toe vermoedde. Zo schreef ze bijvoorbeeld mee aan *Sister Morphine*, op de legendarische Stonesplaat *Sticky fingers* uit 1971. Over de rechten op dat nummer werd er trouwens een juridische procedure uitgevochten, want oorspronkelijk werd Faithfull niet vermeld als auteur.

Marianne Faithfull bleef met haar eigen, herkenbare stemgeluid aan de weg timmeren, maar geraakte niet van de drugs af. Het frêle en mooie meisje uit de *sixties* was veranderd in een vrouw die met haar twee voeten op de grond probeerde te blijven.

Al te vaak werd ze afgeschilderd als de supergroepie die bij een inval in het landhuis van Keith Richards door de Britse politie naakt werd aangetroffen, alleen bedekt met een pelsje (*Venus in Furs?*). Heel Engeland sprak er schande van, en het incident zou haar nog jarenlang achtervolgen. Jagger en Richards kwamen na die inval zelfs in de cel terecht, wat aanleiding gaf tot een protestactie van verschillende bands en jongeren. Jagger en Richards bedankten hen voor de steun met de single *We Love You*.

Halverwege de jaren tachtig slaagde Faithfull erin om na een ontweningskuur af te kicken. Ze woonde ondertussen in New York, na het verschijnen van *Dangerous Acquaintances* in 1981. De opvolger van dat album, *Strange Weather*, kwam er in 1987, geproduceerd door Hal Wilner. Vooral met deze plaat trad Faithfull in de voetsporen van Edith Piaf en Lotte Lenya, de vrouw van Kurt Weill. Met de single *Ballad of the soldiers wife* was

Marianne Faithfull © www.paradigmagency.com

ze eerder al te horen op een album van diezelfde Wilner: *Lost in the stars* – *The music of Kurt Weill* (1985).

1990 – HEDEN: SUCCESVOL EN VEELZIJDIG

In de jaren negentig nam Marianne Faithfull de rol van overbezorgde moeder voor haar rekening in Roger Waters' rockopera *The wall*. Met het live-album *Blazing Away* begon ze aan haar muzikale comeback.

In 1994 verschijnt haar autobiografie *Faithfull*, en naar aanleiding daarvan ook de compilatie *Faithfull. A Collection of her Best Recordings*. Op die CD kan je *Ghost dance* terugvinden, een opmerkelijk nummer dankzij de medewerking van oude bekenden Charlie Watts (drums), Ron Wood (gitaar) en Keith Richards (productie).

Ook in het nieuwe millennium zet Marianne Faithfull haar muziekcarrière verder, na *Vagabond ways* (1999) komt in 2002 *Kissin' time* uit, met daarop *Song for Nico*: een ode aan de legendarische, in 1988 overleden zangeres van The Velvet Underground.

In tussentijd verloor Faithfull nooit haar belangstelling voor de muziek uit de Weimarperiode: in 1996 speelde ze nog mee in de *Driestuiversopera* in Dublin en in 1998 nam ze met het Weense Radio en Symfonieorkest de *Zeven Hoofdzonden* op. De DVD *Marianne Faithfull sings Kurt Weill* van Het Montreal Jazz Festival is beslist de moeite waard voor wie van plan is op 31 maart naar de Bijloke te gaan.

Hoewel Faithfull nog steeds albums opneemt (in 2011 verscheen haar achttiende album, *Horses and High Heels*) en te zien was op Gent Jazz in 2010, geeft ze meer en meer te kennen dat ze een punt wil zetten achter haar muzikale carrière vanwege een aantal gezondheidsproblemen. Marianne Faithfull is echter niet alleen *singer-songwriter* maar ook actrice in theater, film en op televisie. Met succes overigens, want in 2007 sleepte ze een nominatie voor een *European Film Award* in de wacht voor het schitterende *Irina Palm*. Ze moest in Berlijn wel de duimen leggen voor Helen Mirren.

Deze barones Von Sacher-Masoch, een titel die ze van haar voorvaders erfde, werd in maart 2009 onderscheiden met de *World Arts Award for Lifetime Achievement* op de *Women's World Awards*. Op 31 januari 2011 ontving ze de Franse onderscheiding *Chevalier de l'ordre des arts et des lettres*.

Ze zal in de Bijloke zeker het beste van zichzelf geven, en het loont beslist de moeite haar live aan het werk te zien.

Dany Vandenbossche

MARIANNE FAITHFULL IN GENT

Zaterdag 31 maart 2012, 20:00

Marianne Faithfull zingt *De Zeven Hoofdzonden* (Kurt Weill).

Brussels Philharmonic o.l.v. Fabien Gabel
Muziekcentrum De Bijloke, Jozef Kluyskens-
straat 2, 9000 Gent.

Tickets: Van €18 tot €28, -18j: €5
Reserveren: tickets@debijloke.be

Was getekend ... vrouw

In dit vrouwennummer van de Geus belichten we twee films van vrouwelijke regisseurs – uit verschillende generaties en culturen – die het niet bepaald gemakkelijk hadden in hun loopbaan. Desondanks slaagden ze erin succesvolle films te maken. De Libanese Nadine Labaki (1974) maakte haar eerste film in 2007, de Duitse Doris Dörrie (1955) debuteerde al in 1985. Hoewel hun vrouw-zijn dikwijls in hun nadeel heeft gewerkt, hebben ze toch films gedraaid die mannen nooit zouden willen, of kunnen, maken.

Et maintenant, on va où?

© www.cinebel.be

In *Caramel*, haar regiedebuut, stelde de Libanese cineaste Nadine Labaki de samenleving in haar land nogal dubbel voor. Enerzijds hekelde ze religieuze dogma's, anderzijds liet ze duidelijk uitschijnen dat vrouwen wel de nodige achterpoortjes vinden voor bijvoorbeeld een herstelling van het maagdenvlies of het uiten van lesbische gevoelens.

Hoewel niet iedereen zich met deze visie kon verzoenen, houdt het grote publiek wél van haar films, die je het best kan omschrijven als 'Hollywood op zijn Arabisch'. Zowel in *Caramel*, een tragikomedie, als in *Et maintenant, on va où?*,

waarin Labaki de absurditeit van religieuze conflicten aanklaagt, zijn het de vrouwen die met de aandacht gaan lopen.

Et maintenant, on va où? situeert zich in een fictief dorpje in een onbenoemd land, dat verdacht sterk op Libanon lijkt. Moslims en christenen zijn elkaars burens. Ze bezoeken dezelfde bars en kijken samen televisie. In een begrafenisstoet dragen in het zwart geklede vrouwen foto's van hun overleden mannen en zonen voor zich uit, allen slachtoffers van een schijnbaar oneindig conflict tussen moslims en christenen. Op het kerkhof gaan de vrouwen uiteen: moslims en

christenen, elk naar hun eigen kant om te rouwen.

De vrouwen zijn het echter beu om hun mannen en zonen te begraven. Zij willen alles doen om het tij te keren, om de verschillen weg te werken en te vergeten. Ze snijden de kabels door van radio- en televisietoestellen zodat hun mannen het nieuws niet meer horen of zien, en ze betalen Oekraïense meisjes om de mannen op te vrolijken.

Et maintenant, on va où? is niet direct een zwaarbeladen film zoals *Incendies* (Denis Villeneuve, 2010), die al de gruwelen van de burgeroorlog in hartverscheurende beelden toont.

Die Friseuse

Filmjournaliste en documentairemaakster Doris Dörrie filmde zich in 1985 in de kijker met haar debuut *Männer*, de best bekeken Duitse film van het jaar. In 1988 maakte ze de oversteek naar Hollywood met de komedie *Me and Him* (gebaseerd op *Io e lui* van Alberto Moravia), waarin Griffin Dunne zat opgezaald met een pratende penis. Later, in 2008, oogstte ze heel wat lof met het serene drama *Cherry Blossoms*. In haar nieuwste film, *Die Friseuse*, vertelt ze het verhaal van Kathi.

Kathi (energiek gespeeld door de gelauwerde toneelactrice Gabriela Maria Schmeide) heeft het verre van gemakkelijk. Haar man heeft haar verlaten voor haar beste vriendin, de relatie met haar puberdochter Julia (Natascha Lawiszus) is allesbehalve gezellig en het lukt haar maar niet om een baan te vinden. Kathi's grootste droom is om een eigen kapszaak op te starten. In haar geboortestad Berlijn krijgt ze, telefonisch, een baan als kapster aangeboden. Als Kathi op bezoek komt besluit de eigenaar om het aanbod toch maar in te trekken. Kathi is immers volslank, ze zou esthetisch gezien niet aan de hoge standaard van het kapsalon vol-doen.

Kathi is een vrouw die zo iets niet zomaar over haar kant laat gaan. Ze staat optimistisch in het leven en probeert uit de meest hopeloze situatie toch nog iets positiefs te halen. Als ze niet wordt aangenomen bij de kapperszaak, besluit ze dan ook om, vanuit het niets, een eigen salon op te zetten met behulp van haar vriendin Silke.

Die Friseuse is een vrij onconventioneel komisch drama van de Duitse regisseuse Doris Dörrie, die zich nogal kordaat een weg baande door de mannenwereld van de film. Zij snijdt thema's aan waar heren het niet zo erg op begrepen hebben. Deze film is daar een mooi bewijs van. Een film maken over een volslanke dame die al de verschrikkingen van Dante's hel meemaakt en toch optimistisch blijft: begin er maar eens aan!

Juist dit ogenschijnlijk onverwoestbare optimisme van Kathi geeft de film zijn kracht. Kathi maakt geen excuses. Ze is zoals ze is en zal er geen strakke jurkjes of vrolijke fruit-

Het is een film die op een heel lichtvoetige manier de absurditeit van de oorlog aanklaagt en een oprechte vredesboodschap uitdraagt.

Het eindresultaat is een verfrissende mix van pathos, komedie en musical. De originele muziek en liedjes van Khaled Mouzanar geven de film een bruisende energie. Als actrice, coscenariste, regisseuse en producer heeft Labaki opnieuw de touwtjes stevig in handen.

Et maintenant, on va où?, regie: Nadine Labaki, met Nadine Labaki, Claude Msawbaa, Yvonne Maalouf. Frankrijk, 2011, 110 min.

oorbellen minder om dragen. Haar positieve instelling is aanstekelijk. Je verwacht constant dat ze breekt, maar elke keer krabbelt ze weer lachend overeind. De scène waarin ze daadwerkelijk haar breekpunt bereikt, is dan ook zéér ontroerend.

Dit op het eerste gezicht klassieke verhaal wordt met een ongewone blik verteld, en dat werkt heel verfrissend. *Die Friseuse* is eigenlijk een drama over de lotgevallen van een eenzame, met overgewicht kampende vrouw, dat door Dörrie wordt verpakt als een zonnige komedie. Sommige filmcritici vonden dat flink over de top en kraakten de prent dan ook genadeloos af. Ik vond het een geslaagde film, die flink wat weerwerk biedt tegen films waarin de vrouw geen personage van vlees en bloed meer is, maar van plastic.

André Oyen

Die Friseuse, regie: Doris Dörrie, met Gabriela Maria Schmeide, Natascha Lawiszus en Christina Große. Duitsland, 2010, 106 min.

© www.new-video.de

MARTHA NUSSBAUM

Niet voor de winst

Waarom de democratie de geesteswetenschappen nodig heeft

Martha Nussbaum wordt door The New York Times gekwalificeerd als de belangrijkste vrouwelijke intellectueel van de Verenigde Staten. Ze studeerde theaterwetenschappen, klassieke talen en filosofie. Nussbaum is hoogleraar recht en ethiek aan de universiteit van Chicago en schreef eerder over Griekse filosofie, menselijke emoties, sociale rechtvaardigheid en dierenrechten. In haar nieuwste boek richt ze haar pijlen op de dominantie van het neoliberale kortetermijndenken in het onderwijs.

Het doel dat Nussbaum voor ogen staat, is een humane samenleving die mogelijk maakt dat mensen zich tot geïnformeerde, onafhankelijke, empathische en kritisch denkende volwassenen ontwikkelen. Zo kunnen ze volwaardige en mondige burgers worden.

Wil men dit ideaal realiseren, dan zal de wijze waarop het onderwijs vandaag is ingericht diepgaande veranderingen moeten ondergaan. Nussbaum schuwt de grote woorden niet. Ze spreekt over een heuse wereldwijde crisis in het onderwijs die grotendeels onopgemerkt voortwoekert. 'De toekomst van de democratieën van deze wereld ligt in de waagschaal.'

Oorzaak van het probleem is dat in vrijwel alle landen van de wereld, zowel in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs, de kunsten, niet-exacte vakken en geesteswetenschappen wegbezuinigd worden. Beleidsmakers zien in dergelijke vakken geen onmiddellijke winst en bestempelen ze dan ook als nutteloze luxeproducten. Overal ter wereld wordt de voorkeur gegeven aan het economische profijt dat schijnbaar enkel te behalen is met technische en uiterst gespecialiseerde vaardigheden, die nodig zijn om winst te maken.

MARTHA NUSSBAUM

NIET VOOR

WAAROM DE DEMOCRATIE
DE GEESTESWETENSCHAPPEN
NODIG HEEFT

DE WINST

AMBO

Daarmee wil Nussbaum trouwens niets afdoen aan het belang van natuurwetenschap en economie voor de ontwikkeling van burgers, maar aangezien niemand eraan denkt om deze vakken uit het curriculum te schrappen, hebben ze ook geen verdediging nodig.

In *Niet voor de winst* verdedigt Nussbaum het Amerikaanse *liberal arts*-model, dat tegenwoordig onder druk komt te staan. Enigszins verrassend schrijft ze dat de Verenigde Staten nooit een uitsluitend op groei gericht onderwijsmodel hebben gekend. In de VS begint niemand aan het hoger onderwijs met het bestuderen van één enkel vak. De studenten zijn in de eerste twee jaren verplicht om een breed lessenspakket te kiezen, waarin de niet-exacte vakken een belangrijke rol spelen.

Een ander aspect van de Amerikaanse onderwijs traditie dat door Nussbaum positief wordt gewaardeerd, is de nadruk op actieve deelname van de student, die een onderzoekende en vragende rol dient te spelen. Hiermee staat Nussbaum in een lange filosofische traditie. In de achttiende eeuw werd dit leermodel al door Jean-Jacques Rousseau bepleit en in de twintigste eeuw kunnen we verwijzen naar John Dewey, Friedrich Fröbel en Maria Montessori. Dit idee van actief leren valt uiteindelijk terug te voeren op Socrates: we moeten dialogisch en kritisch nadenken zonder te zwichten voor gezag of traditie. Mensen die niet kritisch denken, zijn gemakkelijk te beïnvloeden en zullen sneller geneigd zijn om gezagsargumenten te aanvaarden. Bij de socratische dialoog telt de status van de spreker niet, enkel de argumenten zijn van belang.

Nussbaum verwijst ook naar de situatie in India, een land dat ze goed kent. Helaas zijn ook daar de universiteiten, net zoals in Europa, sinds lang gestructureerd volgens het 'één enkel vak'-principe. Meer nog: soms wordt kritisch denken zelfs ontmoedigd.

Een voorbeeld hiervan is te vinden in de lesboeken die zijn samengesteld door de BJP, de Indiase hindoe-nationalistische partij. Kritiek op het onrecht in het Indiase verleden wordt door een valse voorstelling van de feiten onmogelijk gemaakt. De geschiedenis van India verwordt zo tot een positief verhaal van materiële en culturele successen. Men vraagt van leerlingen om de toestand van de gemiddelde mens als maatstaf te nemen, niet van diegenen die er het slechtst aan toe zijn.

Het loont om hier Nussbaum te citeren: 'Geestelijke vrijheid van de studenten is gevaarlijk als wordt aangestuurd op een groep technisch opgeleide, gehoorzame werknemers die de plannen moeten uitvoeren van op buitenlandse investeringen en technologische ontwikkeling gerichte elites.'

De geesteswetenschappen zijn volgens Nussbaum ook van belang omdat ze de 'narratieve verbeelding' stimuleren. Bekommerd zijn om de ander, betekent immers dat iemand in staat moet zijn om zich op fantasievolle wijze in die ander te verplaatsen. Daarom zijn theater, literatuur, poëzie en beeldende kunst van even groot belang in het onderwijs als

wiskunde of chemie.

Kunst stimuleert de verbeelding, en verbeelding vergroot de kans op empathie. Door de actieve inbreng van de student, wordt er een cultuur van verantwoordelijkheid gecreëerd: als mensen hun ideeën zien als hun eigen verantwoordelijkheid, vergroot de kans dat ze zich ook daadwerkelijk verantwoordelijk zullen voelen voor hun eigen handelingen.

Nussbaum heeft een ideaal van wereldburgers op het oog. Gezien de mondiale aard van de moeilijkheden die we moeten oplossen – economische, ecologische, religieuze en politieke problemen – moeten burgers op het mondiale gericht zijn én in staat zijn om samen te werken met mensen uit andere culturen.

Op scholen en universiteiten moet er een goede grondslag worden gelegd voor internationale samenwerking. Niet enkel kennis van de wereldgeschiedenis is hiervoor van belang, maar ook het aanleren van ten minste één vreemde taal – zeker voor Amerikanen niet evident.

Niet voor de winst is een prikkelend en stimulerend boek. Toch vier bedenkingen.

Nussbaum schrijft een pamflet, ze presenteert geen empirisch onderzoek. Haar argumentatie steunt dus op literatuurverwijzingen en voorbeelden. Zo is Rabindranath Tagore, winnaar van de Nobelprijs voor Literatuur in 1913, vooraanstaand onderwijsvernieuwer én de man die de onrechtvaardigheid van het kastensysteem in India bespreekbaar heeft gemaakt, voor haar een grote inspiratiebron. Een andere manier waarop Nussbaum haar stelling staakt, is door het geven van heel veel voorbeelden van onderwijsprojecten, zoals de beroemde Laboratory School, gesticht door John Dewey. Deze werkwijze kan echter worden betreurd omdat het verband tussen onderwijs en democratie niet overtuigend wordt gelegd.

Ten tweede is het boek, ondanks de vele voorbeelden, erg theoretisch. Hoe zullen onderwijzers overal ter wereld de nodige talenten ontwikkelen om hun leerlingen om te vormen tot kritische en empathische medeburgers? Nussbaum verwijst hiervoor naar de boeken van de filosoof Matthew Lipman, maar de vraag kan gesteld worden of dit voldoende is.

Ten derde schaart Nussbaum zich bijna kritiekloos achter een private financieringsstructuur. De rol van de overheid, het blijft een heikel punt in de VS. Politici zouden geen voeling hebben met onderwijs en daarom richt Nussbaum zich liever op 'rijke afgestudeerden wier ideeën over wat goed onderwijs inhoudt min of meer identiek zijn aan de onze'.

Tot slot dient opgemerkt te worden dat Nussbaum geen originele denker is: ze maakt slechts een patchwork van de theorieën van anderen.

Kris Velter

Martha Nussbaum, *Niet voor de winst*, Ambo/Anthos, 2011, 192 pagina's, ISBN 9789026324048.

Marilyn Monroe leest James Joyce, echt!

Recent is er een foto opgedoken die de pers heeft weten te halen, hoewel de foto eigenlijk al dateert van 1955, geschoten door de Amerikaanse Magnumfotografe Eve Arnold. Het beeld laat niemand anders zien dan Marilyn Monroe (of moet ik schrijven Norma Jean Baker) die op een stilstaande draaimolen op een verlaten speelplaats – er zijn geen andere mensen in beeld in ieder geval – aan het lezen is.

Niet gelijk wat, ze leest *Ulysses* van James Joyce. De fotografe in kwestie heeft zelf gezegd dat het een niet-geplande inval is geweest, en dat laat zich ook duidelijk merken (daarom dat ik eerder geneigd ben om te zeggen dat we hier Norma Jean bekijken en niet Marilyn, maar ja, je blijft haar wel herkennen als Marilyn).

Niks geen pose, niks glimlachen naar de camera, niets borst vooruit, kont achteruit, neen, Monroe is geconcentreerd, intens bezig, mond een klein beetje open, alsof ze de tekst meeprevelt, wat bij het doorploegen van *Ulysses* zeker niet ongewoon zou zijn. Ook haar houding kan je niet anders omschrijven dan als een leeshouding: zittend op een speelmolen met de benen geplooid zodat de knieën iets hoger komen dan normaal. Ze houdt met één hand, de rechterhand, het boek aan de bovenzijde vast, wat volstaat omdat het op haar knieën en bovenbenen rust, terwijl de arm van de andere hand de onderbenen als het ware in een losse greep vasthoudt.

Ik zou nog veel meer over deze foto kunnen schrijven, over haar kleding om maar iets te zeggen, maar ik ben ervan overtuigd dat de Nederlandse schrijver Rudy Kousbroek, helaas recent overleden, dit gigantisch veel beter had kunnen doen. Lees en bekijk zijn *Fotosyntheses* maar eens. Dus doe ik het niet, en gelukkig is het ook niet mijn bedoeling.

Uiteraard wilde ik graag mijn appreciatie weergeven voor dit curieuze document, maar waarover ik het hier en nu eigenlijk wil hebben is deze al te eenvoudige vraag: waarom was, en is, er zo'n belangstelling voor deze foto? Kijk er nog eens naar en het zal duidelijk zijn dat het niet echt kan gaan om het erotische, sensuele, lichamelijke karakter van het beeld. Marilyn is zeer zedig gekleed, alles bij elkaar genomen, de anders zo benadrukte boezem gaat nu mooi op in de strepen van het truitje dat ze draagt.

Eigenlijk kan het maar één element zijn en dat is de activiteit die ze uitoefent: ze leest een moeilijk boek. Was het nu nog *Winnie the Pooh*, maar neen, het is James Joyce, auteur van *Ulysses*, een boek waarvan het lezen voor velen onder

Marilyn Monroe, 1955. ©Eve Arnold/Magnum Photos

ons, met diploma's en alles erop en eraan, als een opdracht werd en wordt ervaren. De commentaren in kranten en tijdschriften waren vrij duidelijk, ze kwamen erop neer dat men zich afvroeg of zij dat wel kon, want, geef toe, ze is toch blond? Dat brengt mij (eindelijk) tot wat ik graag met de lezers wil delen.

Hoelang zal dit 'of-of'-denken nog voortduren? Of je bent een (lichamelijk) mooie vrouw óf je hebt hersenen, wat toch bij de man hoort, of niet soms? Of je beheerst de kunst van het verleiden, of je bent een boekenwurm. Of je benadert de wereld empathisch, intuïtief met een creatieve blik, een toch wel vrouwelijke kijk op de wereld; óf je neemt afstand, bestudeert en redeneert volgens de strengste regels denkbaar, nog zo'n mannelijk kenmerk. Of je bent goed in talen en in communiceren (je bent dus sociaal), óf je bent uitstekend in wiskunde (je bent licht autistisch).

Hoe lang nog zullen we de lijstjes met namen moeten opsommen om al deze beweringen te weerleggen? Of, laat ik het zo stellen, wanneer zal de dag komen dat men bij het zien van deze foto denkt: 'Tiens, wanneer zou ze aan *Finnegan's Wake* beginnen?'

Jean Paul Van Bendegem

DEGEUS

NIEUWSBRIEF

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

NIEUWSBRIEF MAART 2012

AALST

ZATERDAG 24 MAART 2012

Tentoonstelling rond het thema 'Gilgamesj'

Paul Van Gysegem

HVV AALST I.S.M. IMD OOST-VLAANDEREN.

HUISVANDEMENS AALST EN

OVERLEGPLATFORM VODCA

Het *Gilgamesj* epos is één van de oudste literaire teksten ter wereld met als universeel thema: de zoektocht naar de onsterfelijkheid. Het HVV-HV Aalst heeft een drieluik opgebouwd rond dit epos: een tentoonstelling, een toneelvoorstelling en een educatief luik. In de zaal Gillade en de binnen-

tuin van het Koninklijk Lyceum worden etsen, tekeningen, schilderijen en beelden rond dit thema tentoongesteld.

Op 23 mei volgt de toneelvoorstelling *Gilgamesj*, naar een tekst van Wannes van de Velde.

Gratis toegang.

De tentoonstelling loopt van 24 maart tot 15 april 2012.

Info: www.hvv-aalst.be - info@hvv-aalst.be.

Locatie: Zaal Gillade en tuin van het Koninklijk Lyceum Aalst, ingang langs de Louis D'Haeseleerstraat.

DEINZE

ZONDAG 11 MAART 2012, 15:00

Bezoek aan het MAS Antwerpen

WILLEMSFONDS DEINZE

Op zondag 11 maart brengen we een bezoek aan het nieuwe MAS (Museum aan de Stroom), onder begeleiding van een gids (ongeveer 2 uur doorheen alle themazalen).

We leggen hierbij het parcours af van de MAS-tour, een rondleiding die focust op de grote en kleine verhalen van het verleden, heden en toekomst van de stad. Het zijn verhalen van mensen met uiteenlopende denk- en leefwerelden.

De volgende nieuwsbrief verschijnt op 1 april 2012.

Bijdragen hiertoe worden ten laatste op 2 maart verwacht op onze redactie.

Deelname: €8 leden / €10 niet-leden (toegangskaat en gids inbegrepen).

Info en inschrijving:

Bart Provijn - bart.provijn@telenet.be

Annie Mervillie - willemsfondsdeinze@telenet.be.

Aantal deelnemers strikt beperkt tot 20 personen.

Neem daarom eerst contact op om te weten of er nog vrije plaatsen zijn.

Locatie: station Deinze, voor wie met de trein reist (afspraak om 12:45) of parking Godefriduskaai, Zeevaartstraat 11, Antwerpen.

ZATERDAG 17 MAART 2012, 20:00

Theatervoorstelling 'De Volgende!'

Toneelvereniging De Gemaskerde Hand

WILLEMSFONDS DEINZE

Oswald Versyp creëerde *De Volgende!* speciaal voor De Gemaskerde Hand, dat belooft! Heel veel plezier, kolder, fijne en grove humor, scherp, gemoedelijk, absurd en bij wijlen zo (on-)herkenbaar ... het hele scala aan emoties en ervaringen krijgt u op deze hilarische avondvullende voorstelling.

De Volgende! vertelt over de relatie tussen dokters en patiënten en dat in 12 schuifjes, die telkens anders zijn qua inhoud en aanpak, maar altijd ludiek en vol humor. Zes doorwinterde acteurs spelen alle rollen en kruipen telkens in een andere rol, nu eens patiënt, dan weer dokter.

Deelname: €8.

Info en inschrijving: Bart Provijn

bart.provinj@telenet.be

Annie Mervillie - willemsfondsdeinze@telenet.be.

Locatie:

Sint-Martinuscentrum, Kortrijksesteenweg 86, Deinze.

DENDERLEEUV

DONDERDAG 29 MAART 2012, 14:00

Info-avond over aderverkalking

Dr. Karl von Kemp, cardioloog

HVV DENDERLEEUV I.S.M. MET UPV

MET DE STEUN VAN DEMENS.NU

Aderverkalking is de belangrijkste doodsoorzaak in de westerse wereld. Cardioloog Karl von Kemp van het centrum voor Hart- en Vaatziekten van het UZ Jette schetst een stand van zaken en geeft antwoord op volgende vragen: is aderverkalking werkelijk verkalking van de aders? Wie krijgt het? Waarom is het gevaarlijk? Kunnen we het voorkomen? Kunnen we er iets aan doen, eens het er is?

Deelname: €3 (koffie inbegrepen).

Info en inschrijving (wenselijk):

Leona Van der Waerden - 053 41 47 56

leona.van.der.waerden@telenet.be.

Locatie: 't Kasteeltje, Stationsstraat 7, 9470 Denderleeuw.

DENDERMONDE

ZONDAG 25 MAART 2012, 12:00

Algemene vergadering Willemsfonds Baasrode

WILLEMSFONDS BAASRODE

Info en inschrijving: wfbaasrode@gmail.com.

Locatie: Hof ter Velden, Geerstraat 86, 9200 Dendermonde.

EEKLO

ZONDAG 4, 11 EN 25 MAART 2012, 10:30

Overgangsrituelen zondagmatinees

EEN INITIATIEF VAN DEMENS.NU I.S.M.

OVV ZELZATE, VC ZOMERLICHT, HUISVANDEMENS EEKLO,

WILLEMSFONDS OOST-VLAANDEREN

Geboorte, volwassen worden, huwelijk en dood zijn belangrijke momenten in het leven. In de 3 zondagmatinees (opgelet, telkens op een andere locatie!) worden deze overgangsrituelen van verschillende godsdiensten, levensbeschouwingen en culturen met elkaar vergeleken.

Voor alle matinees: Gratis toegang (ontbijt is voorzien).

Info en inschrijvingen (alle matinees):

Eeklo@deMens.nu - 09 218 73 50.

ZONDAG 4 MAART 2012, 10:30

Het vrijzinnige lentefeest en feest vrijzinnige jeugd

HUISVANDEMENS EEKLO I.S.M. OVV ZELZATE

We bekijken het ontstaan en de evolutie van het feest vrijzinnige jeugd en vergelijken met andere culturen.

Locatie: Raadzaal gemeentehuis,
Grote Markt 1, 9060 Zelzate.

ZONDAG 11 MAART 2012, 10:30

Afscheidsrituelen – sterven in de wereld

HUISVANDEMENS EEKLO I.S.M. VC ZOMERLICHT

Eva Vens bespreekt rituelen rond sterven en dood in diverse contexten.

Locatie: Vrijzinnig Centrum Zomerlicht,

Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem.

ZONDAG 25 MAART 2012, 10:30

Passages, overgangsrituelen van hier en elders

HUISVANDEMENS EEKLO I.S.M.

WILLEMSFONDS OOST-VLAANDEREN

Verhalen van migranten en hoe ze belangrijke momenten vieren in hun nieuwe thuisland.

Locatie: HuisvandeMens Eeklo, Boelare 131, 9900 Eeklo.

GENT

DONDERDAG 1 MAART 2012, 9:00 TOT 16:00

Themadag 'Homo Bulla. Het broze en breekbare leven'

HUISVANDEMENS GENT

Als hulpverlener sta je dagelijks open voor mensen die het leven als broos en breekbaar ervaren omdat ze bijvoorbeeld in rouw zijn, geconfronteerd worden met onvruchtbaarheid, zelfdoding, in een echtscheiding verwickeld zijn of een verkeersongeval hebben meegemaakt.

Deze themadag is de ideale gelegenheid om als hulpverlener stil te staan bij de broosheid en breekbaarheid van het leven vanuit de gedachte 'Homo bulla' ('De mens is als een zeepbel') die verwijst naar de broosheid van het menselijke bestaan.

PROGRAMMA

09:00 Onthaal

09:30 Verwelkoming

09:45 Workshops

- 1 'Leven met gemis: een nieuwe visie op rouw' Johan Maes, coördinator De Bedding, psychotherapeut, rouwtherapeut, auteur van *Ze zeggen dat het overgaat*
- 2 'De hulpverlener als nabestaande' Chris Erauw, ervaringsdeskundige en Karen De Waele, psycholoog
- 3 'Kinderen en echtscheiding. Luister nu eens naar mij!' Gwendolyn Van Cauwelaert, psycholoog, creatief therapeut
- 4 '(On)gewild kinderloos, ZinVOL Leven' Veronique Verbrugge, dynamische coach, creatief therapeut en ervaringsdeskundige
- 5 'Waarom? Een vraag die ons verbindt na een verkeersongeval' Els Goossens, bemiddelaar Suggnomé vzw, forum voor herstelrecht en bemiddeling

12:00 Plenaire samenvatting: reflectie over de workshops

12:30 Aperitief en broodjesmaaltijd

13:30 Inleiding spreker

13:45 'Is irrationeel gedrag in een irrationele situatie rationeel? Zorgzaam omgaan met ingrijpende gebeurtenissen' Lezing door Erik De Soir, crisispsycholoog bij De Weg Wijzer, centrum voor trauma en meditatie

15:30 Vraagstelling uit het publiek

16:00 Einde

Deelname: €30 (inclusief documentatiemap, koffie/thee, aperitief en broodjesmaaltijd).

Info en inschrijving: huisvandeMens Gent,

Sint-Antoniuskaai 2, 9000 Gent

09 233 52 26 - gent@deMens.nu

(per mail kan u folder aanvragen) - www.deMens.nu.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

MAANDAG 5 MAART 2012, 19:30

Een academische inleiding tot BDSM

T ZAL WEL GAAN I.S.M. KAJIRA

BDSM staat voor Bondage en Discipline / Dominantie en Submissie / Sadisme en Masochisme. Voor iedereen die geïnteresseerd is in (een debat over) BDSM.

Debaters:

Koenraad Arousseau,
ook bekend als de 'SM rechter'

Eva Brems,

volksvertegenwoordiger voor Groen en
professor Mensenrechten

Tom Claes,

professor Ethiek UGent

Sam Geuens,

moraalwetenschapper en seksuoloog

Jantien Seeuws,

klinisch psychologe

Gratis toegang.

Locatie: Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Auditorium E,
Blandijnberg 2, 9000 Gent.

DINSDAG 6 MAART 2012, 20:00

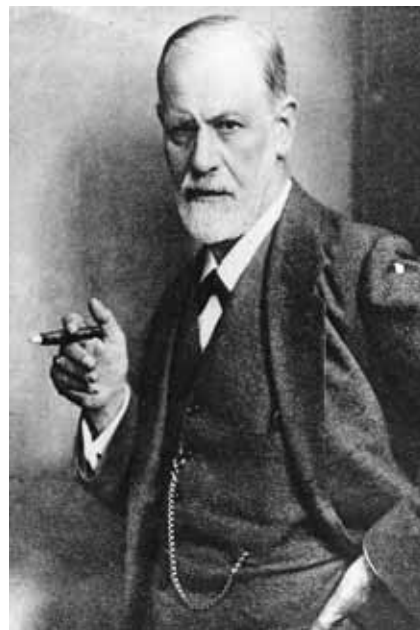
Lezing 'De relevantie van de psychoanalyse vandaag'

Paul Moyaert, Hoger Instituut
voor Wijsbegeerte, KU Leuven

T ZAL WEL GAAN

Over de psychoanalyse woeden er nog steeds bitsige discussies, ook in de Geus.

Paul Moyaert gaat in op de relevantie van de psychoanalyse vandaag. Moyaert is professor aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte van de KU Leuven, alwaar hij verbonden is aan het centrum voor Metafysica en Filosofie van de Cultuur.

Gratis toegang.

Locatie: Van Crombrughe's Genootschap,

Huidevetterskaai 39, 9000 Gent.

ZATERDAG 10 MAART 2012, 14:00

Algemene Vergadering Willemsfonds vzw

WILLEMSFONDS

PROGRAMMA

13:30 onthaal met koffie

14:00 aanvang van de algemene vergadering

Na de algemene vergadering wordt u uitgenodigd op een receptie aangeboden door het algemeen bestuur.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: Willemsfondssecretariaat

09 224 10 75 - info@willemsfonds.be.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

DINSDAG 13 MAART 2012, 20:00

Lezing over Mindfulness

Alex Klijn

T ZAL WEL GAAN

Wat is *mindfulness* eigenlijk? Aandachts-training, zonder oordeel bewust zijn van wat er is ... Er zijn vele omschrijvingen, Alex Klijn schept duidelijkheid.

Gratis toegang.

Locatie: Van Crombrughe's Genootschap,
Huidevetterskaai 39, 9000 Gent.

DONDERDAG 15 MAART 2012, 11:00

Intergenerationele ontmoeting rond 'geluk'

GENTSE GRIJZE GEUZEN I.S.M.

HVV OOST-VLAANDEREN EN HOGESCHOOL GENT

Senioren worden hartelijk uitgenodigd om met studenten van de Hogeschool Gent een individueel gesprek aan te gaan over 'geluk', in de Zuilenzaal van het Geuzenhuis.

De studenten zullen de senioren vragen stellen over hoe zij geluk zien en ervaren. Het is een uitnodiging om je gedachten en levenservaring te delen met de jongere generatie.

We zorgen voor een drankje en een broodje.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: HVV Oost-Vlaanderen
09 222 29 48 - hvv.ovl@geuzenhuis.be.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VRIJDAG 16 MAART 2012, 19:00

Crémant uit Frankrijk

WILLEMSFONDS GENT

Een uitgebreide, culinaire tocht langs de verschillende soorten crémant van Frankrijk.

Deelnamekost: €35 leden / €37 niet-leden.

Info en inschrijving: www.willemsfonds.be,
wfgent-dn@scarlet.be.

Locatie: Lakenmetershuis, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent.

VRIJDAG 16 MAART 2012, 19:30

Vernissage tentoonstelling 'Giardino di poesia'

Leen Pollefliet en Marie Chimkovitch

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Kunst in het Geuzenhuis nodigt u uit op de vernissage van de tentoonstelling *Giardino di poesia*. Wandeling door beelden en kleuren.

Leen Pollefliet laat in haar 'keramische indrukken' schoonheid en gevoel primeren. In haar krachtige en spontane werken weet ze op meesterlijke wijze haar verborgen gevoelens om te toveren tot visuele, tastbare

kunstwerken.

Marie Chimkovitch is een autodidact. Tot op heden was haar werk vooral figuratief en bestond voornamelijk uit aquarellen, gouache en pastel; maar haar plastisch universum is in constante ontwikkeling. Recent werkt ze ook met olieverf: een openbaring.

Verwelkoming door Johan Notte, directeur Vermeylenfonds en ingeleid door Yves Van Durme, schrijfdocent.

De tentoonstelling loopt van 17 tot 25 maart in het VC Geuzenhuis.

Open: maandag tot vrijdag van 9:00 tot 20:00
zaterdag van 14:00 tot 22:00 / zondag van 14:00 tot 18:00.

Info: KiG - a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DINSdag 20 MAART 2012, 20:00

Lezing 'Vrije wil en verantwoordelijkheid'

Jan Verplaetse, professor Morele Psychologie en Ethiek UGent

T ZAL WEL GAAN

Recente neurobiologische bevindingen plaatsen het debat over de vrije wil terug bovenaan de agenda. Jan Verplaetse neemt in zijn boek *Zonder vrije wil. Een filosofisch essay over verantwoordelijkheid* op niet mis te verstane wijze positie in. Verplaetse geeft in deze lezing meer uitleg over zijn boek.

Gratis toegang.

Locatie: Van Crombrughe's Genootschap,
Huidevetterskaai 39, 9000 Gent.

DINSDAG 20 MAART 2012, 19:30

'Tot hoever ben ik verdraagzaam', filosofische babbel

ZAHIR

Op het gebied van de politieke filosofie heeft Spinoza grote invloed gehad. In het *Theologisch-Politiek Traktaat* pleitte Spinoza voor volledige vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid, dit in tegenstelling tot zijn tijdgenoten die het geloof aan de staat wilden onderwerpen. Hierdoor werd Spinoza, samen met John Locke, de eerste die de principiële tolerantie verdedigde. Spinoza's grootste bijdrage aan de politieke filosofie is dat hij de tolerantie zodanig definieerde dat deze behalve op geloofsconflicten ook op andere gebieden toepasbaar werd. Spinoza baseerde zich op de kenmerken van de mens. Hierdoor ontstaat er een symmetrische relatie tussen diegene die tolereert en het getolereerde.

Indien je het thema wenst voor te bereiden is de politieke filosofie van Spinoza een aanrader. Je kunt ook onvoorbereid naar de filosofische babbel komen. Het gaat immers vooral om jouw inzet. Je hoeft niet vooraf in te schrijven. Van harte welkom.

Gratis toegang.

Info: Gustaaf de Meersman
videokontakt.gdm@telenet.be.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

DONDERDAG 22 MAART, 19:30

Algemene Vergadering KiG

KUNST IN HET GEUZENHUIS

Kunst in het Geuzenhuis nodigt alle leden

uit op de algemene vergadering.

Gratis toegang.

Info: a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

ZATERDAG 24 MAART 2012, 11:30

Bezoek Brussel

WILLEMSFONDS GENT

Het Willemsfonds Gent bezoekt Brussel. Deelnemers kunnen kiezen uit diverse mogelijkheden om dit bezoek in te vullen, waaronder een bezoek aan De Munt. Meer informatie op de website van het Willemsfonds.

Deelnemerkost: afhankelijk van het gekozen programma.

Info en inschrijving:

www.willemsfonds.be, wfgent-dn@scarlet.be.

Locatie: Afspraak aan de trappen van de Munt, Muntplein, 1000 Brussel.

DINSDAG 27 MAART 2012, 20:00

Topica. Debat over de grenzen van de filosofie

T ZAL WEL GAAN

Debat over de grenzen van de filosofie.

Deelnemers:

Etienne Vermeersch,
filosoof en ethicus

Diderik Batens,
logicus

Sigrid Sterckx,
professor Ethiek UGent

Eric Schliesser,
professor Filosofie en
Moraalwetenschap UGent

Bart Vandenabeele,
professor Esthetica en Geschiedenis
van de hedendaagse Wijsbegeerte

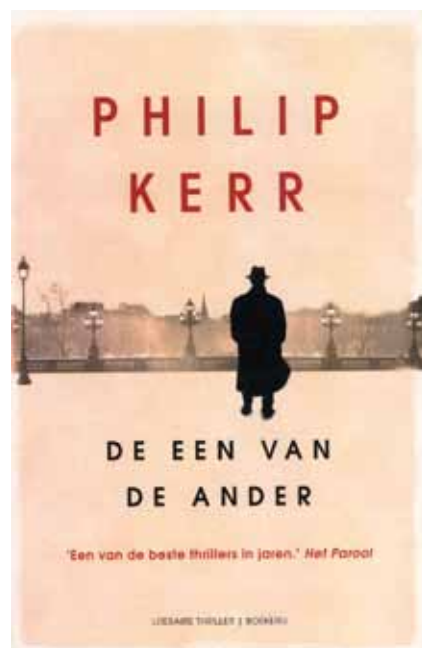
Gratis toegang.

Locatie: Faculteit Letteren en Wijsbegeerte,
Auditorium D, Blandijnberg 2, 9000 Gent.

WOENSDAG 28 MAART 2012, 15:00

Leesclub Zot van lezen! bespreekt 'De een van de ander'

KUNST IN HET GEUZENHUIS

De leesclub bespreekt *De een van de ander*, door Philip Kerr. München 1949. Privé-detective Bernie Gunter wordt ingehuurd voor wat op het eerste gezicht een eenvoudige klus lijkt, maar in het naoorlogse Duitsland is niets wat het lijkt.

Info: a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

OP ZATERDAG 24 MAART 2012, 10:30

15 jaar Gentse Grijze Geuzen Vrijzinnigheid verzilverd Van verleden naar toekomst

GEUZEN PLATFORM EN GENTSE GRIJZE GEUZEN

Sprekers:

Raoul Van Mol, voorzitter

Gentse Grijze Geuzen

Jacinta De Roeck, directeur

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging

optreden van Sabijn – jazz diva

Haar hart ligt op de planken, ze leeft voor het podium. Ze begon als verteller, werd cabaretière, mimespeler, clown en vaudeville artieste om nu vooral als jazz-zangeres bekendheid te genieten. Die veelzijdigheid maakt van haar een unieke artieste met een verscheidenheid aan opvoeringen en een brede waaier aan talenten. Ze is een veelgevraagde jazz-zangeres met prachtige stem, één van de beste die we in Vlaanderen rijk zijn.

PROGRAMMA

- 10:30** Edith Piaf
Padam & La Vie En Rose
Francis Cabrel
Je l'Aime À Mourir
- 10:55** Vaya Con Dios
Johnny
Jacques Brel
Le Plat Pays
Ne Me Quitte Pas – eigen vertaling
- 11:25** Merlot
Les Étoiles
Edith Piaf
Non Je Ne Regrette Rien & Mon Dieu
- 12:00** Billy Holiday
God Bless The Child
Ella Fitzgerald

Uitreiking Grijze Geuzen Penning

Laureaat Gertje Henderick

Nadien wordt er een receptie aangeboden

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.
Inschrijving vóór 13 maart 2012 – 09 222 29 48
of hvv.ovl@geuzenhuis.be.

DONDERDAG 29 MAART 2012, 13.30 TOT 15.30

Intergenerationele ontmoeting, workshop creatief schrijven rond thema 'levenskwaliiteit'

Dianne Nuyts

GENTSE GRIJZE GEUZEN I.S.M.

HVV OOST-VLAANDEREN EN HOGESCHOOL GENT

Waarover gaat deze workshop?

Het gaat over iets anders. Over schrijven als een andere manier om zich te uiten. Over het ontmoeten van een ander. Over kennismaken met andere gedachten, andere meningen, andere gevoelens. Over andere generaties, die ondanks de verschillen elkaar toch vinden. Het gaat over plezier. Plezier in het schrijven, in het zich uiten, in het spelen met woorden. Plezier in het ontmoeten. Plezier in het leven. Het gaat over wat nodig is om graag en goed te leven. En over daar uitdrukking aan geven. Op jouw manier. Ongeacht je leeftijd.

Onder de deskundige en enthousiaste begeleiding van Dianne Nuyts gaan senioren en jongeren samen aan de slag met schrijfoefeningen. Wij hopen van harte dat u erbij zult zijn.

Gratis toegang.

Info en inschrijving: HVV Oost-Vlaanderen
09 222 29 48 - hvv.ovl@geuzenhuis.be.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

GERAARDSBERGEN

DONDERDAG 15 MAART 2012, 20.00

Evolutie en de mysterieuze oorsprong van taal

**Prof. dr. Filip Buekens,
Hoger Instituut voor
Wijsbegeerte, KU Leuven**

UPV-GERAARDSBERGEN

De titel van deze voordracht spreekt voor zich: iedereen die geïnteresseerd is in evolutie en de oorsprong van de taal is welkom in het Huis van het Vrije Denken.

Gratis toegang.

Info: Johan Van der Speeten

johan.vanderspeeten@demens.nu - 09 326 85 70.

Locatie: Huis van het Vrije Denken,

Markt 1, 9500 Geraardsbergen.

ZONDAG 18 MAART 2012, 20.00

Optreden Eva de Roovere

WILLEMSFONDS GERAARDSBERGEN

Een nieuwe cd, een nieuw geluid ... een nieuwe Eva. Eerlijk en recht voor de raap. Zonder pretentie. Een beetje stoer, maar toch sexy. Muziek zoals ze wordt gemaakt in de repetitieruimte of alleen thuis aan de piano.

In *Mijn Huis* hoor je vooral heel veel Eva, maar ook arrangementen van Spinvis, teksten van onder andere Piet Goddaer en Kit Hain en de aparte aanpak van de Nederlandse producer Reyn Ouwehand, het zijn de ideale ingrediënten voor een plaat vol verhalen.

Mijn Huis is zo live mogelijk, zonder 'gefoe-

fel' met knippen en plakken. *What you hear is what you get!* En die *feel* van het album brengt Eva graag naar het podium, voor u. Eva De Roovere nodigt uit. Ze nodigt u uit om binnen te kijken. In haar gedachten, in teksten, in liedjes, in haar muziek. Welkom.

Deelnamekost: €12 leden / €14 niet leden.

Info en inschrijving: ilse@decock-marchand.be.

Locatie: Arjaantheater,

Zonnebloemstraat 5, 9500 Geraardsbergen.

HERZELE

VRIJDAG 02 MAART 2012, 19.30

Jaarlijkse Algemene Vergadering

WILLEMSFONDS HERZELE

Gratis toegang.

Info en inschrijving:

Jeanny De Loore - jeanny.deloores@skynet.be.

Locatie: Vergaderzaal Abbott,

Provincieweg, 405, 9550 Hillegem.

LOCHRISTI

VRIJDAG 16 MAART 2012, 20.00

Toneelstuk 'De Vloek van Macbeth'

WILLEMSFONDS LOCHRISTI

De Vloek van Macbeth is een thriller, en wordt gebracht door de plaatselijke toneelgroep LUDIO.

Deelnamekost: €7.

Info en inschrijving: willemsfonds.lochristi@gmail.com.

Locatie: Zaal Orphanimo, Koning-Albertlaan 29b,
9080 Lochristi.

VRIJDAG 23 MAART 2012, 19.00

Culinaire en/of muzikale kroegentocht

WILLEMSFONDS LOCHRISTI

Het Willemsfonds Lochristi trekt op culinair-muzikale kroegentocht ter gelegenheid van 75 jaar parochie Hijfte.

Deelnamekost: bij ter perse gaan nog onbepaald.

Info en inschrijving: willemsfonds.lochristi@gmail.com.

Locatie: Hijfte (Lochristi).

MOERBEKE-WAAS

ZONDAG 11 MAART 2012, 15:00

Theatervoorstelling 'Tartuffe'

Dimitër Gotscheff

WILLEMSFONDS MOERBEKE-WAAS

De Bulgaarse theaterregisseur Dimitër Gotscheff herwerkte Molières klassieker tot een grimmige komedie over de wereld van vandaag. In Tartuffe herkennen we een televisiepredikant; een heraut van een nieuwe tijd die het theater transformeert tot een moderne kerk. Onder zijn invloed verandert Orgon in een nieuwe puritein, wiens familie alle vitaliteit en veerkracht ontbeert. Dit in schril contrast tot de pragmatiek en het overlevingsinstinct van de huismeid Dorine, een migrante uit het voormalig oostblok die probeert Tartuffe te ontmaskeren. Tevergeefs. Wat begint als een lichtvoetig blijspel verandert gaandeweg in een gitzwarte zedenschets. Tussen Molières verzen klinken verrassende echo's van Heiner Müller. Zo zet Gotscheff een liefdeloze wereld neer waarin decadentie en normverval de orde van de dag bepalen – de ideale voedingsbodem voor een Nieuwe Waarheid.

Met Dimitër Gotscheff (1943) haalt NT-Gent een van de grootmeesters van het Duitse acteurs-theater in huis. Gotscheff verwierf naam met zijn encenseringen van het werk van Heiner Müller. Hij werkte aanvankelijk in zijn geboorteland en in de

DDR, maar na een gastregie in Keulen van Müllers Quartett (1985) bleef hij definitief in het westen. Voor *Der Tartuff* (coproductie Thalia Theater/Salzburger Festspiele) werkte Gotscheff samen met de vooraanstaande Duitse scenografe Katrin Brack, bij ons bekend door haar werk met Luc Perceval. *Der Tartuff* werd geselecteerd voor het Berliner Theatertreffen 2007. Voor de her-neming van dit fel opgemerkte ensemble-stuk stelt NTGent samen met coproducent TGA een topcast samen.

Deelnemerkost: €21 leden / €23 niet leden.

Info en inschrijving:

<http://willemsfonds-moerbeke-waas.be>.

Locatie: NTGent, Sint-Baafsplein 17, 9000 Gent.

OUDENAARDE

ZONDAG 4 MAART 2012, 10:30 TOT 13:00

Vrijzinnige toogbabbel

VC LIEDTS I.S.M. LIEDTSKRING VZW EN OGG

Vrijzinnige toogbabbel. De gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum Liedts en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vrienden-treffen.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

MAANDAG 5 MAART 2012, 20:00

Wijndegustatie 'Spanje, van Joven over Roble en Crianza tot Reserva'

Luc Blommaert

VC LIEDTS (LIEDTSKRING VZW)

I.S.M. OGG EN DE WIJNRANK

Begeleide degustatie van Spaanse wijnen.

Deelnemerkost: €15.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 2-4,

9700 Oudenaarde - 055 30 10 30

info@vcliedts.be.

DI 6, 20 EN 27 MAART 2012, 19:30 TOT 22:00

Hoe filosoferen met kinderen?

Eddy Janssens, vzw Initia

VC LIEDTS I.S.M. LIEDTSKRING VZW, VORMING PLUS,

'VOLKSHOGESCHOOL VLAAMSE ARDENNEN - DENDER

VZW', VZW INITIA, STADSBIJLIOTHEEK OUDENAARDE

Wat is spijt? En hoe weet je of je dat hebt? Als de poes droomt, waar droomt ze dan van? Waar was jij toen je nog niet geboren was? Kinderen stellen vragen. Iedereen die geregeld met kinderen praat, weet dat. Onbevraagd verrassen ze je. En daar sta je dan, lachend of verbijsterd, sprakeloos. Je kunt dan ook niet op elke vraag een antwoord hebben. En dat hoeft ook niet. Het is net interessant om samen met kinderen over die vragen na te denken en ze uit te diepen. Hoe je dat doet, leer je op deze cursus. Je krijgt inzicht in de mogelijkheden om te reageren op vragen en voeling met filosofisch denken. Je maakt oefeningen in aandachtig luisteren, je leert vragen stellen die de verbeelding prikkelen. Iedereen die graag met kinderen omgaat, kan op deze avonden leren hoe je met een kind zo kunt praten dat het beter gaat nadenken. Voor-kennis is niet nodig!

Deelnemerkost: €28 / €6 (aangepast tarief).

Inschrijving (noodzakelijk): 054 41 48 02

www.vormingplus-vlad.be.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde

055 30 10 30 - info@vcliedts.be

www.vormingplus-vlad.be.

ZONDAG 18 MAART 2012, 10:30 TOT 13:00

Vrijzinnige toogbabbel

VC LIEDTS I.S.M. LIEDTSKRING VZW EN OGG

De gelegenheid tot nadere kennismaking met het Vrijzinnig Centrum Liedts en de morele dienstverlening Oudenaarde, een gezellig vriendentreffen.

Gratis toegang.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde
055 30 10 30 - info@vcliedts.be.

ZONDAG 18 MAART 2012, 18:00

Theatervoorstelling 'Hotel Cupido'

Theater De Doorbraak

VERMEYLENFONDS OUDENAARDE

Minister De Vogelaere maakt een slippertje met een secretaresse van de oppositie. Samen vertoeven ze incognito in het louché, kleine Hotel Cupido te Oudenaarde. Wat echter een romantisch nachtje zou worden, verandert in een drolle komedie!

Hotel Cupido (oorspronkelijke titel: *Motie van wanorde*) werd in 1991 bekroond met de Olivier Award als beste komedie van het jaar.

Deelname: €8 niet-leden / €6 leden (mits reservatie).

Info en inschrijving:

055 49 87 23 - johan.soenen@skynet.be.

Locatie: CC De Woeker, Woeker 3, Oudenaarde.

RONSE

VRIJDAG 02 MAART 2012, 20:00

Vertelling over Louis Paul Boon

Marcella Piessens

VC DE BRANDERIJ I.S.M. VERMEYLENFONDS RONSE

Om van deze voorstelling te genieten hoeft je Boon niet gelezen te hebben. Marcella Piessens vertelt het mooie verhaal van de volksjongen die op zijn 15e gevelschilder was, en op zijn 65ste kandidaat Nobelprijswinnaar.

Gratis toegang.

Info: jose.bruneel1@telenet.be - 055 20 93 20.

Locatie: VC De Branderij, Zuidstraat 13, 9600 Ronse.

VRIJDAG 23 MAART 2012, 10:30 TOT 16:15

Studiedag Kernkwadranten

Daniel Ofman

HUISVANDEMENS RONSE

EEN INITIATIEF VAN DEMENS.NU

Voor al wie met kernkwadranten werkt, biedt deze dag de uitgelezen kans tot verdieping en rechtstreekse discussie met Daniel Ofman, de bezieler van dit model. Voor wie er nog niet mee vertrouwd is, geen zorgen: deze studiedag biedt een kennismaking met het model en de onderliggende ideeën ervan zijn eenvoudig te volgen. Je zal er na deze introductie zeker al mee aan de slag kunnen!

PROGRAMMA

- 10:30 Onthaal met koffie
- 11:00 Welkomstwoord
- 11:15 Voordracht deel 1
- 12:30 Broodjeslunch

- 13:30 Voordracht deel 2
- 15:00 Koffiepauze
- 15:15 Voordracht deel 3
- 16:15 Receptie

Deelname: €25.

Info en inschrijving: Ronse@deMens.nu - 055 21 49 69.

Inschrijving is pas definitief na overschrijving op rek. nr. BE05 0011-8896-5675 - BIC GEBABEBB (huisvandeMens Ronse).

Gelieve te storten vóór 17 maart 2012.

Locatie: Restaurant La Pomme d'Or, Markt 62, 9700 Oudenaarde.

SINT-NIKLAAS

DONDERDAG 22 MAART 2012, 19:30 T.E.M. 22:00

Lezing 'Religie in het brein'

Kris Verburgh, arts en auteur

HUISVANDEMENS SINT-NIKLAAS

I.S.M. VORMINGPLUS WAAS-EN-DENDER.

BIBLIOTHEEK SINT-NIKLAAS

Waarom zijn mensen gelovig? Er bestaan meer dan 4.200 religies en het overgrote deel van de wereldbevolking is gelovig. Deze lezing gaat over religie en het brein, over bijna-dood-ervaringen, buiten-lichaams-tredingen, meditatie, spirituele visioenen. Over hoe 'spirituele hersengebieden' via evolutie ontstonden, en door cultuur verrijkt werden om te komen tot kathedralen, offers en misvieringen. Kris Verburgh is arts, auteur en een begenadigde spreker. Hij geeft lezingen over onderwerpen waar wetenschap, geneeskunde en filosofie elkaar raken.

Deelname: €5 / €2,5 (met korting).

Inschrijving: Tot 12 maart via 03 775 44 84

(Vormingplus Waas-en-Dender).

Betaling na inschrijving zo snel mogelijk op rek. nr. 001-4018612-75.

Locatie: Bibliotheek Sint-Niklaas.

Hendrik Heymanplein 3, 9100 Sint-Niklaas.

ZONDAG 25 MAART 2012, 10:00

Lentefeest en Feest Vrijzinnige Jeugd Stekene

HUISVANDEMENS SINT-NIKLAAS I.S.M. HVV DE MOLENBERG

Na het ontbijt voor feestelingen en hun familie, brengen de kinderen een korte voorstelling op het podium. Aansluitend volgt er een plechtigheid met het uitdelen van de cadeautjes. Het Lentefeest en Feest Vrijzinnige Jeugd wordt afgesloten met een receptie.

Locatie: 60 De Molenberg, Kerkstraat 153A, Stekene.

ZOTTEGEM

ZATERDAG 24 MAART 2012, 10:00

Een geestig lijf in een lijvige geest

Nic Balthazar, Rie Vanduren

HUISVANDEMENS ZOTTEGEM

PROGRAMMA

10:00 - 12:00 bevrogen lezing over klimaatproblematiek en vegetarisme door Nic Balthazar, die we niet

alleen kennen als televisiemaker en film-regisseur, maar ook door zijn betrokkenheid met het milieu.

12:00 - 14:00 lunch, aangeboden door de Natuurfrituur. Deze mobiele frituur, een zeldzaamheid in Vlaanderen, is een biologische en vegetarische frituur. Op het menu staan frietjes met vegetarische balletjes in tomatensaus en een ijsje als dessert.

14:00 - 17:00 workshop onder begeleiding van Rie Vanduren: introductie Actief Emotioneel Lichaamswerk. Wie ben ik? Wat wil ik? Als we 'echt' luisteren naar de signalen van ons lichaam, merken we dat die heel veel informatie geven over onszelf. Via allerlei oefeningen ontdekken we onszelf en de patronen van overleving die we hebben opgebouwd. Wanneer we ons van die patronen bewust worden, kunnen we zelf keuzes maken, in plaats van ons erdoor te laten meevoeren. Om dit proces aan te gaan wordt er eerst gewerkt aan een stevige basis (aarden), zodat we zelfbewuster worden en een grotere draagkracht krijgen. Hiervoor neem je mee: een kussen, een deken of matje, losse kledij en warme sokken.

Deelname: €4 (per onderdeel), €10 (hele dag).

Info en inschrijving (inschrijven per onderdeel is mogelijk): 09 326 85 70. Locatie: 't Uilekot, Groenlaan 39 -41, 9550 Herzele.

DINSDAG 27 MAART 2012, 19:30

Debat over de kerkbelasting met plaatselijke politici

Leander De Cauter (moderator), Kurt De Loor (sp.a), Elisabeth Meuleman (Groen), Matthias Diependaele (N-VA), Carina Van Cauter (Open Vld), Cindy Franssen (CD&V, o.v.)

GRIJZE GEUZEN ZOTTEGEM

Lokale politici in debat over de kerkbelasting, nadien mogelijkheid tot vraagstelling.

Deelname: €3 leden / €5 niet-leden. Info: huisvandeMens Zottegem - 09 326 85 70. Locatie: Ridderzaal kasteel van Egmont, Heldenlaan 90, 9620 Zottegem.

OPROEP TWEEDE LEESCLUB KIG

KiG is gestart met een tweede leesclub. Volgende bijeenkomst op 19 april om

19:30. Er kunnen nog 4 lezers/geïnteresseerden meedoen.

Info: a.devos@geuzenhuis.be - 09 220 80 20.

Locatie: VC Geuzenhuis, Kantienberg 9, 9000 Gent.

VASTE ACTIVITEITEN VC LIEDTS

Elke maandag om 20:00

Workshop hatha yoga, ingericht door het Willemsfonds (niet tijdens schoolvakanties).

Elke maandag om 14:00 en elke woensdag om 19:30

Bridgewedstrijd. Organisatie: Liedts Bridge Club, Oudenaardse Grijze Geuzen en Liedtskring (uitgezonderd feestdagen).

Elke dinsdag om 20:00

Bijeenkomst SOS Nuchterheid (ook tijdens schoolvakanties).

De vrijzinnig humanistische bibliotheek is te bezoeken na afspraak. Het secretariaat van het VC Liedts is open op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9:00 t.e.m. 16:00 en gesloten op woensdag.

Info en locatie: VC Liedts - Parkstraat 4, 9700 Oudenaarde 055 30 10 30 - info@vcliedts.be - www.vcliedts.be.

VASTE ACTIVITEIT VC DE BRANDERIJ

Elke woensdag om 19:30

Bijeenkomst van SOS Nuchterheid, zelfzorg bij verslaving. SOS Nuchterheid is een vrijzinnig en humanistisch zelfzorg initiatief en is een lidvereniging van deMens.nu.

Info sosN: 0495 67 71 63 info@sosnuchterheid.org - www.sosnuchterheid.org. Info en locatie: VC De Branderij Zuidstraat 13, 9600 Ronse - 055 20 93 20 de.brandierij@skynet.be - www.brandierij.be.

VASTE ACTIVITEIT VC ZOMERLICHT

Elke derde zondag van de maand, van 11:00 tot 13:00: Vrijzinnige babbel.

Info en locatie: VC Zomerlicht - Weldadigheidstraat 30, 9930 Zomergem - vrijzinnig.zomergem@telenet.be.

NOTEER ALVAST IN UW AGENDA

Vrij 12-04 14:00

De Gentse Grijze Geuzen brengen een geleid bezoek aan de brandweerkazerne Gent

Hoofredactie:

Fred Braeckman

Eindredactie:

Griet Engelrelst, Thomas Lemmens

Redactie:

Kurt Beckers, Albert Comhaire, Annette De Vos, Frederik Dezutter, Philippe Juliam

Vormgeving: Gerbrich Reynaert

Druk: New Goff

Verantwoordelijke uitgever: Sven Jacobs

p/a Kantienberg 9, 9000 Gent

Werken aan dit nummer mee:

Frank Beke, Albert Comhaire, Jacinta De Roeck, Willem Elias, Evie Embrechts, Marieke Höfte, Ankelen Kindekens, Peter Legroe, Pierre Martin Neirinckx, Nina Nijsten, André Oyen, Soudenh Rad, Renaat Ramon, Jean Paul Van Bendegem, Dany Vandenbossche, Katrien Van Hecke, Norbert Van Yperzele, Ingrid Van Peteghem, Kris Velter, Karin Werkman.

Cover: U. G. Sato's Style of evolution

De Geus is het tijdschrift van het Vrijzinnig Centrum-Geuzenhuis vzw en de lidverenigingen en wordt met de steun van de PIMD verspreid over Oost-Vlaanderen.

Het VC-Geuzenhuis coördineert, ondersteunt, bundelt de Gentse vrijzinnigen in het **Geuzenhuis**, Kantienberg 9, 9000 Gent

09 220 80 20 – 09 222 70 73

admin@geuzenhuis.be

www.geuzenhuis.be

U kan de redactie bereiken via Thomas Lemmens, thomas@geuzenhuis.be of 09 220 80 20.

De verantwoordelijkheid voor de gepubliceerde artikels berust uitsluitend bij de auteurs.

De redactie behoudt zich het recht artikels in te korten. Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag gereproduceerd of overgenomen worden zonder de schriftelijke toestemming van de redactie. Bij toestemming is bronvermelding – De Geus, jaargang, nummer en maand – steeds noodzakelijk.

Het magazine van De Geus verschijnt tweemaandelijks (5 nummers). De nieuwsbrief van De Geus verschijnt maandelijks (10 nummers).

Fred Braeckman

Griet Engelrelst

Thomas Lemmens

Kurt Beckers

Albert Comhaire

Annette De Vos

Frederik Dezutter

Philippe Juliam

Gerbrich Reynaert

LIDMAATSCHAPPEN

Kunst in het Geuzenhuis: €12 op rekening IBAN BE38 0013 0679 1272 van Kunst in het Geuzenhuis vzw met vermelding 'lid KIG'.

Grijze Geuzen: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid GG + naam afdeling (bv. lid Gentse Grijze Geuzen)'.

Humanistisch-Vrijzinnige Vereniging: €10 op rekening IBAN BE72 0011 7775 6216 van HVV Ledenrekening, Lange Leemstraat 57, 2018 Antwerpen met vermelding 'lid HVV + naam afdeling (bv. lid HV Gent)'.

Vermeylenfonds: €10 op rekening IBAN BE50 0011 2745 2218 van VF Ledenrekening, Tolhuislaan 88, 9000 Gent met vermelding 'lid VF'.

Willemsfonds: €15 op rekening IBAN BE39 0010 2817 2819 van WF Ledenrekening, Vrijdagmarkt 24-25, 9000 Gent met vermelding 'lid WF'.

ABONNEMENTEN

De Geus zonder lidmaatschap: €13 op rekening IBAN BE54 0011 1893 3897 van het VC-Geuzenhuis met vermelding 'abonnement Geus'. Prijs per los nummer: €2.

Het Vrije Woord: gratis bij lidmaatschap HVV en GGG.

Combinaties van lidmaatschappen met of zonder abonnementen zijn mogelijk.

LIDVERENIGINGEN VC-G

De Cocon, dienst voor Gezinsbegeleiding en begeleid zelfstandig wonen vzw

info: 09 222 30 73 of 09 237 07 22
info@decocon.be - www.decocon.be

De Geus van Gent vzw

open van ma t.e.m. vr vanaf 16:00
za vanaf 19:00
info: www.geuzenhuis.be
09 220 78 25 - geusvangent@telenet.be

Feest Vrijzinnige Jeugd vzw

info: 09 220 80 20 - martine@geuzenhuis.be

Feniks vzw

Verzorgt waardige, humanistisch geïnspireerde plechtigheden bij belangrijke levensmomenten.
info: huisvandeMens - 09 233 52 26
gent@deMens.nu

Fonds Lucien De Coninck vzw

info: www.fondsluciendeconinck.be
secretariaatFLDC@telenet.be

Humanistisch Verbond Gent

info: R. Gheldof - 09 220 80 20
hvv.gent@geuzenhuis.be

Humanistisch - Vrijzinnige Vereniging

Oost-Vlaanderen

info: T. Dekempe - 09 222 29 48
hvv.ovl@geuzenhuis.be

Gentse Grijze Geuzen

info: R. Van Mol - 0479 54 22 54
rvanmol@hotmail.com

Kunst in het Geuzenhuis vzw

info: Annette De Vos - 09 220 80 20
a.devos@geuzenhuis.be

Opvang – Oost-Vlaanderen vzw

Dienst voor pleegzorg

info: A. Roelands - 09 222 67 62
gent@opvang.be

SOS Nuchterheid vzw

In Gent, woensdag en vrijdag (alcohol en andere verslavingen).
info: 09 330 35 25(24u op 24u)
info@sosnuchterheid.org
www.sosnuchterheid.org

Vermeylenfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 223 02 88
info@vermeylenfonds.be
www.vermeylenfonds.be

Willemsfonds Oost-Vlaanderen

info: 09 224 10 75
info@willemsfonds.be
www.willemsfonds.be

Werkgemeenschap Leraren Ethiek vzw

info: wle@nczedenleer.org
www.nczedenleer.org

PARTNER

huisvandeMens Gent

Het centrum biedt hulp aan mensen met morele problemen.
U kan er terecht van ma t.e.m. vr van 9:00 tot 16:30
De hulpverlening is gratis!
info: Sint-Antoniusskaai 2, 9000 Gent
09 233 52 26 - f 09 233 74 65
gent@deMens.nu

ATHEISME & 5de atheïstische trefdag WETENSCHAP

Zaterdag 21 april 2012, 10:30

De Bijloke - Bijlokekaai 7 - Gent - info inschrijving:
Humanistisch Verbond Gent - Geuzenhuis Kantienberg 9 - 9000 Gent
09/220 80 20 - hvv.gent@geuzenhuis - www.geuzenhuis.be

comedian-mental

Herman Philipse, *wetenschapsfilosoof*
Dirk Batens, *logicus*
Gili